

POREZNA POLITIKA U EUROPSKOJ UNIJI I NJENO DJELOVANJE NA NEFISKALNE

Raić, Aleksandar

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:972178>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**POREZNA POLITIKA U EUROPSKOJ UNIJI I
NJENO DJELOVANJE NA NEFISKALNE
CILJEVE**

Mentor:
doc. dr. sc. Josip Visković

Student:
Aleksandar Raić

Split, kolovoz, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. POREZNA POLITIKA U EU	3
2.1. Definicija poreza	3
2.2. Porezni sustav	5
2.3. Odlike „dobrog“ modernog poreznog sustava	7
2.5. Porezna politika EU	10
2.6. Porezni sustav/politika RH	13
3. CILJEVI OPOREZIVANJA U EU	16
3.1. Izravni porezi	16
3.1.1. Porez na dohodak	17
3.1.2. Porez na dobit	19
3.1.3. Porez na imovinu	20
3.2. Neizravni porezi	22
3.2.1. Porez na dodanu vrijednost – PDV	23
3.2.2. Posebni porezi – trošarine	27
3.3. Ciljevi oporezivanja	29
4. ANALIZA DJELOVANJA POREZNE POLITIKE NA NEFISKALNE CILJEVE	32
4.1. Njemačka	32
4.2. Švedska	34
4.3. Mađarska	35
4.4. Hrvatska	36
4.5. Komparacija članica prema načelima i ciljevima	38
5. ZAKLJUČAK	41
LITERATURA	43
SAŽETAK/SUMMARY	45

1. UVOD

Današnje suvremene države većinu svojih rashoda pokrivaju fiskalnim prihodima koji predstavljaju nesumnjivo najvažniju skupinu prihoda, a kao najistaknutiju stavku ovih prihoda treba istaknuti poreze koji pokrivaju 80% javnih rashoda u proračunima suvremenih država. Upravo ova važnost poreza i pažnja koju im pridaje svaka pojedina zemlja možda je najjednostavnije dočarana rečenicom: Ni jednu vještinu jedna država ne nauči od druge toliko brzo kao uzimanje novca iz džepova ljudi¹.

Porezi predstavljaju prije svega jednu povijesnu znamen čije se tumačenje mijenjalo i još uvijek se mijenja pod utjecajem raznih gospodarskih, socijalnih, političkih, društvenih te ostalih čimbenika koji su specifični za određeno područje. Prema tome, nije moguća definicija poreza koja bi točno izražavala i odražavala takav sadržaj pojma poreza koji bi imao univerzalni karakter i u vremenu i prostoru te koji bi odgovarao svakom razdoblju povijesnog razvoja. S obzirom na takvu karakteristiku, poreze se najbolje može definirati putem njihovih najvažnijih odlika o kojima ćemo više reći u nastavku ovog rada.

Svrha završnog rada je pobliže se pozabaviti usklađenošću porezne politike u EU kojom se postavljaju okviri djelovanja za zemlje članice te analizirati utjecaje uvođenja pojedinih poreza na nefiskalne ciljeve. Cilj je utvrditi djelokrug poreza unutar Europske Unije te istražiti kako provođenje porezne politike utječe na određene ciljeve kao što su rad, vlasništvo, okoliš, razvoj... u pojedinim zemljama članicama.

Prilikom izrade rada primjenjivana je stručna literatura. Uz to pri izradi su korištene i znanstvene metode navedene u nastavku: metoda analize, metoda sinteze, metoda ekspanacije, metoda komparacije, klasifikacije i deskripcije.

Rad se uz uvod i zaključak sastoji od još tri cjeline. U prvom dijelu se objašnjava porezna politika u EU te općenito djelovanje poreznog sustava. Druga cjelina definira ciljeve i vrste oporezivanja unutar EU. Nadalje, treći dio bazira se na analiziranju djelovanja pojedinih poreza koji omogućavaju ili sprječavaju postizanje određenih nefiskalnih ciljeva u pojedinim zemljama članicama. U zaključku se iznose stavovi i zapažanja autora o obrađenoj tematici.

¹ Smith, A. (1776): *The Wealth of Nations*, Strahan, W. i Cadell, T., London, str 187.

2. POREZNA POLITIKA U EU

2.1. Definicija poreza

Porezi u svojoj konačnici predstavljaju namet države prema svojim rezidentima, ili pak jednostavnije rečeno prisilno davanje koje nema izravnu protučinidbu, jer prilikom naplate poreza nije jasno definirano u koje će svrhe biti utrošena sredstva prikupljena oporezivanjem. Te neizravne protučinidbe se ogledaju u trošenju poreznih sredstava namjenski kroz: sudstvo, socijalne pomoći za siromašnije građane, brigu o starijima, školstvo, zdravstvo, javne službe, javnu sigurnost itd.. Kako je porez konstantno uzimanje, tu se može pronaći i uzrok postojanja ove neizravne protučinidbe, jer i danas pravne i fizičke osobe izbjegavaju plaćati porez kao nešto mrsko i omraženo. S obzirom na to može se zamisliti što bi bilo da ne postoji nikakva protučinidba, već samo puko uzimanje bez ikakve koristi za one koji se nalaze u podređenom položaju, što je i bilo opravdanje poreza u jednom dijelu njegove povijesti. U suvremenije doba može se razaznati nekoliko teorija koje svrsishodno razdoblju svoga nastajanja objašnjavaju zašto postoje porezi i zašto su bitni.

Keynesijanci koji su isticali važnost države u gospodarstvu smatraju da će određenim psihološkim zakonima doći do povećanja štednje pa će se uz to potrošnja i potražnja kao i dohodci i proizvodnja smanjiti. U konačnici uloga poreza prema njima je da utječu na ograničavanje prevelike štednje i time potiču investicijsku potrošnju, akumulaciju, zaposlenost i nacionalni dohodak. Nakon drugog svjetskog rata javljaju se velike promjene u svijetu pa tako i među ekonomistima.²

Neokeynesijanci naglašavaju da su porezi najviše bitni u doba kretanja gospodarskih ciklusa jer se time može utjecati na njihovo trajanje. To se najjednostavnije može objasniti na način da država smanjuje poreze kada je recesija i na taj način povećava potrošnju i investicije, a u doba ekspanzije provodi povećanje poreza kako bi ograničila investicije i potrošnju prema čemu porezi djeluju antiinflatorno.³

² Nikolić N., (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Split, str. 78.

³ Ibidem

Novije opravdanje poreza može se pronaći u činjenici da porezi predstavljaju sredstvo kojim se izjednačavaju dohodci u stanovništvu, što znači da neće svi plaćati jednaki porez, već da postoje određeni progresivni porezi ili specifični porezi koji su usmjereni na pojedine skupine stanovništva koje raspolažu sa više sredstava pa njihovim većim oporezivanjem dolazi do ostvarenja kvalitetnije ravnoteže i jednakosti i lakšeg postizanja socijalnih ciljeva.

Kroz ovaj mali uvid u pokušaje definiranja, opisivanje ili pak opravdavanja poreza kroz njegovu povijest može se vidjeti da je to iznimno teško učiniti jer svako razdoblje donosi nešto novo i različito pa se stoga problem jedinstvenog tumačenja poreza može riješiti kroz definiranje tog pojma njegovim najznačajnijim odlikama tj. karakteristikama.

Odlike poreza su⁴:

- porez je prisilno davanje jer subjekti koje država označi kao obveznike poreza moraju ispuniti svoju obvezu jer ih država svojom fiskalnom pozicijom može prisiliti da plate ili ih kazniti (teorija sile).
- porez je davanje bez izravne protučinidbe što ga razlikuje od doprinosa, pristojbi.
- porez je općenito davanje- jer svi ga plaćaju kada ispune određene zakonski propisane uvijete.
- plaćaju ga pravne i fizičke osobe te to čine iz viška svojih proizvoda, dohotka, a samo u iznimnim slučajevima iz svoje imovine.
- porezi su nepovratni jer je se trajno promijenio vlasnički odnos.
- jedna od značajnijih odlika je da se redovno plaća u novcu što znači da je monetarne prirode jer se rijetko koristi materijalno dobro za plaćanje poreza.
- novac prikupljen porezima koristi se za financiranje proračuna (zdravstvo, obrazovanje, red i mir...).
- porezi su izvedeni prihod države, ona ih prikuplja na temelju svojeg fiskalnog suvereniteta.

⁴ Nikolić N., (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Split, str. 77.

2.2. Porezni sustav

Današnje funkcioniranje suvremenih država i njihovih gospodarstava u svijetu temelji se na porezima koji predstavljaju alat za postizanje željenih ciljeva. Kako se uvijek govori o porezima u množini što implicira da nikad ne postoji samo jedan porez pa čak ni u onim najmanje razvijenim zemljama, dolazi se do zaključka što to zapravo čini jedan porezni sustav. Poreznim sustavom se smatraju svi oblici javnih prihoda nametnuti autoritetom države, uključujući uz poreze, doprinose, samodoprinose, takse, naknade, carine i javni dug kao izvanredni prihod države.⁵

Porezni sustav svake pojedine države je specifičan i nigdje nećemo naći identičan sustav ma koliko tražili. Razlog tome leži u činjenici da su se takvi sustavi formirali isprepletenim djelovanjima mnogo čimbenika kao što su: povijesni razvitak, veličina zemlje, gospodarski sastav stanovništva (aktivno- radom ostvaruje prihod, neaktivno- radom ne ostvaruje prihod), broj stanovnika, društveno-gospodarski odnosi, dohodak per capita, političko uređenje, pripadnost određenim zemljopisnim cjelinama i mnogi drugi. Ovakvi sustavi se jednim dijelom ne mogu kopirati jer nerazvijene zemlje jednostavno nemaju takvu razinu političkog uređenja ili razvijenosti da bi prekopirale sustav od razvijenih zemalja, ali zato mogu koristiti te porezne sustave kao model za oblikovanje svog sustava u skladu sa svojim stanjem i mogućnostima. Mnogi bi rekli da su porezni sustavi danas tako dobro usklađeni i djeluju kao jedna cjelina, no pobližim uvidom se utvrđuje da postoji veliki broj nepovezanih poreznih oblika koji čak imaju i suprotne ciljeve pa u mnogim državama vlada takozvana porezna džungla. Ovo je ponovno posljedica povijesnog djelovanja i razvoja i stoga se takvi porezni sustavi nazivaju povijesnima, no u današnjem modernom svijetu svaka država teži tome da stvori porezni sustav koji će težiti svrhovitom određenom cilju. Kako se susreće sa problemom definiranja samih poreza koji čine ovaj sustav tako je i kroz formiranje poreznog sustava došlo do ispreplitanja stavova teoretičara poreznog monizma i pluralizma.⁶

Teoretičari poreznog monizma su smatrali da se porezni sustav mora sastojati od samo jednog poreza jer se tako ostvaruje jednostavnost sustava, a i uz to je jednostavnije nadzirati ubiranje poreza i provoditi takav sustav jer iziskuje manje službenika koji osim što smanjuju troškove lakše se i organiziraju.

⁵ Dražić, I. magistarski rad (2005): „Usklađenost računovodstvenih i poreznih propisa hrvatske sa zemljama Europske unije“, prema Jurković, P. (2002): "Javne financije", Masmedia, Zagreb, str. 305

⁶ Nikolić N., (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Split, str. 90.

Porezni monizam je čak postao dosta značajan u drugoj polovici 20.st. kada je u Francuskoj Eugen Schuller zagovarao da se porezni sustav mora temeljiti na porezu na energiju.

Ipak stav koji je prevladao odnosio se na teoriju poreznog pluralizma, jer se smatra da jedan porez ne bi imao toliki raspon da osigura dovoljnu količinu sredstava za funkcioniranje država sa sve većim potrebama za javnom potrošnjom, a i jedan porez bi trebao imati preveliku stopu da bi donekle mogao priskrbiti dovoljna sredstva i time bi se ugrozilo vođenje gospodarske politike. Također, on bi bio previše riskantan u današnjem svijetu velike gospodarske povezanosti i brzog kolanja informacija i svih ostalih čimbenika čime bi se država s jednim porezom izložila velikim rizicima u slučaju porezne evazije. U konačnici bez obzira na njegovu tromost i određene neučinkovitosti danas se svaki suvremeni porezni sustav temelji na poreznom pluralizmu.

Moderni porezni sustav kakav danas dominira u Europi, ali i u svijetu, svoje začetke pronalazi u drugoj polovici 20-og stoljeća, jer tada počinju tendencije većih i jačih država na području Europe da se stvori jedna unija koja bi pospješila i olakšala djelovanje država u sve brže rastućim gospodarstvima. Ujedno uvođenje određenih poreza koji su okosnica modernog poreznog sustava doprinosi jačanju država i dodatnom razvoju gospodarstva.

Svaki moderni porezni sustav svoje temelje pronalazi u nekoliko oblika poreza koji moraju postojati da bi se priskrbilo dovoljno javnih prihoda za opstanak osnovnih državnih funkcija. Dakle kroz porez na dohodak, porez na dobit, porez na promet i porez na dodanu vrijednost, država priskrbljuje većinu svojih prihoda i na njima temelji daljnji razvoj svoje porezne politike. Poblježe će se upoznati sa ovim stavkama porezne politike na bazi EU nešto kasnije u radu.⁷

Treba istaknuti i da se pred moderne porezne sustave stavlja i problem vrlo brzog rasta pojedinih gospodarstava uslijed sve više tehnoloških inovacija, novih proizvoda, rasta do sada manje razvijenih tržišta, ali i rasta stanovništva. To iziskuje veće javne rashode koji se moraju odnekud financirati, što implicira da se ovakvi sustavi konstantno moraju inovirati, prilagođavati, dorađivati i proširivati, jer država se nikad neće odreći prilike da ugrabi i barem mrvicu više kroz poreze, jer ipak oni su njena žila kucavica.⁸

⁷ Nikolić N., (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Split, str. 94.

⁸ Nathan, R. i Birdzell, L. E.: Kako se zapad obogatio: Ekonomska preobrazba industrijskog svijeta prilagodio Korda, D., August Cesarec, Zagreb, 1993. godina.

2.3. Odlike „dobrog“ modernog poreznog sustava

Kako se u ovom radu većinom istražuje porezna politika unutar Europske unije, prvenstveno se mora navesti da je možda i najvažnija karakteristika ovog sustava unutar unije tendencija prema usklađenosti poreza, odnosno što veća usklađenost poreznih sustava zemalja članice Europske unije. No, da bi došlo do mogućnosti za usklađivanjem, svaki porezni sustav mora posjedovati i zadovoljiti određene odlike⁹ :

- neutralnost – u korištenju fiskalne politike kao instrumenta za usmjeravanje gospodarstva, jer je država najčešće neučinkovita u upravljanju ekonomskim procesima. Prema teoriji, neki je porezni oblik neutralan ukoliko ne utječe na tržišne odluke. Iz toga proizlazi kako bi se uloga poreza trebala ograničiti na prikupljanje sredstava za podmirivanje rashoda.
- prilagodljivost - porezne politike i njihova struktura moraju se moći prilagoditi novonastalim promjenama.
- jednostavnost, određenost – način izračunavanja i obračuna iznosa poreza koji se mora platiti kao i dospjeće plaćanja moraju biti jednostavni za poreznog obveznika.
- administrativna učinkovitost - troškovi porezne administracije i nadzora poreza moraju biti u primjerenom odnosu s ostvarenim prihodima od poreza. Takvi troškovi pogađaju umirovljenike, siromašnije stanovnike i male porezne obveznike pa bi se stoga u te administrativne troškove trebali uključivati i troškovi žalbenog postupka te usluge odvjetnika i pravnih savjetnika.
- pravednost – porezna politika i propisi moraju biti pravedni, a to se postiže jedino kada ih porezni obveznici prihvate kao takve. Njihova pravednost se vidi u horizontalnoj i vertikalnoj jednakosti. Načelo horizontalne jednakosti traži da se iz istog iznosa dohotka plaća isti iznos poreza, dok načelo vertikalne jednakosti zahtjeva da se iz većeg iznosa dohotka odnosno veće ekonomske snage plaća i relativno veći iznos poreza.

⁹ Spajić,F.: "Porezni sustav u Hrvatskoj", Pula, 2000.godina, Simpozij računovođa i financijskih djelatnika, HZRFID, Zagreb, 2000. Godina.

2.4. Načela poreznog sustava

Svaki porezni sustav bi trebao tvoriti jednu jedinstvenu cjelinu sastavljenu od različitih oblika poreza sadržanih u tom sustavu. Upravo iz toga proizlazi važnost načela, jer se sustava mora temeljiti na njima, a ujedno i njihovo poznavanje olakšava izgradnju dobrog poreznog sustava. Stoga je cilj svake države pridržavati se ovih načela kako bi osigurale najbolje i najučinkovitije provođenje mjera za ostvarivanje ciljeva fiskalne i gospodarske politike. Ova porezna načela isključivo se odnose na porezni sustav u cjelini, ali ne i na pojedinačne porezne oblike unutar sustava. To znači da neki porezni oblici mogu odstupati od poreznih načela sve dok je porezni sustav u cjelini u skladu sa poreznim načelima. Problematiku načela poreznog sustava najznačajnije su obradila dva teoretičara i to Adam Smith, a najpotpunije Adolph Wagner.

Adam Smith kroz svoja istraživanja u konačnici dolazi do zaključka da bi se porezni sustav trebao graditi na nekoliko načela od kojih najviše pažnje pridaje porezno-tehničkim načelima u koja spadaju sva osim načela ravnomjernosti. Prvenstveno načelo ravnomjernosti ističe da svaki građanin bez obzira na veličinu svog dohotka mora pridonositi pokriću državnih rashoda, ali naravno proporcionalno svojim prihodima. Načelo određenosti predstavlja potrebu za tim da svaka porezna obveza mora u potpunosti biti određena, kako u pogledu vremena i načina plaćanja, tako i po pitanju iznosa koji obveznik mora priskrbiti. Pošto je porez za svakoga nešto mrsko i opterećujuće što bi se najradije izbjegavalo, porez treba biti naplaćivan u najpovoljnije vrijeme i na najugodniji način za poreznog obveznika pa je to istaknuto načelom ugodnosti. Kao nastavak na to načelo jeftinoće zahtjeva da troškovi ubiranja poreza budu što je god moguće niži.¹⁰

Adolph Wagner je najpotpunije podjeli i klasificirao porezna načela grupirajući ih u nekoliko skupina točnije u ove četiri¹¹ :

- financijska načela
- gospodarska načela
- socijalna načela
- porezno-tehnička načela

¹⁰ Nikolić N., (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Split, str. 107.

¹¹ Nikolić N., (1999): op. cit., str.107-109.

Financijska načela Wagner smatra najvažnijima jer proizlaze iz poreza tj. financijske veličine koja treba osigurati dovoljno sredstava za podmirenje državnih rashoda. Načelo dovoljnosti predstavlja jednu od stavki financijskih načela koje govori da bi se uz novac dobiven i prikupljen iz ostalih javnih izvora te novac prikupljen kroz porezni sustav trebalo osigurati dovoljno novca za državne obveze. Uz ovo načelo javlja se i načelo elastičnosti prema kojem bi porezni sustav trebao biti iznimno prilagodljiv promjenama u državnim rashodima uz imanje na umu da bi se ta nazovimo je ekstremna prilagodljivost, ostvarivala jedino u uvjetima stabilnih državnih rashoda, dok će ratovi, nepogode donositi potrebu prilagođavanja kroz uvođenje novih ili pak promjene postojećih.

Gospodarska načela vode se mišlju da porezi predstavljaju trošak obvezniku čime on raspoláže sa manje sredstava pa se time djeluje na njegovu kupovnu moć i indirektno utječe na smanjenje njegove potražnje za proizvodima pa i proizvodnje u zemlji. Time je ukupna gospodarska djelatnost podložna djelovanju poreza pa je potrebno dobro izabrati porezni izvor, kao i vrstu te oblik poreza čime se misli na onaj porez kojim će se najbolje ostvariti određena djelovanja na gospodarstvo. Uz to treba se paziti i na to da se pravedno izabere porezni subjekt sa stabilnom gospodarskom snagom kao da se pravodobno naplete odabrani porezi.

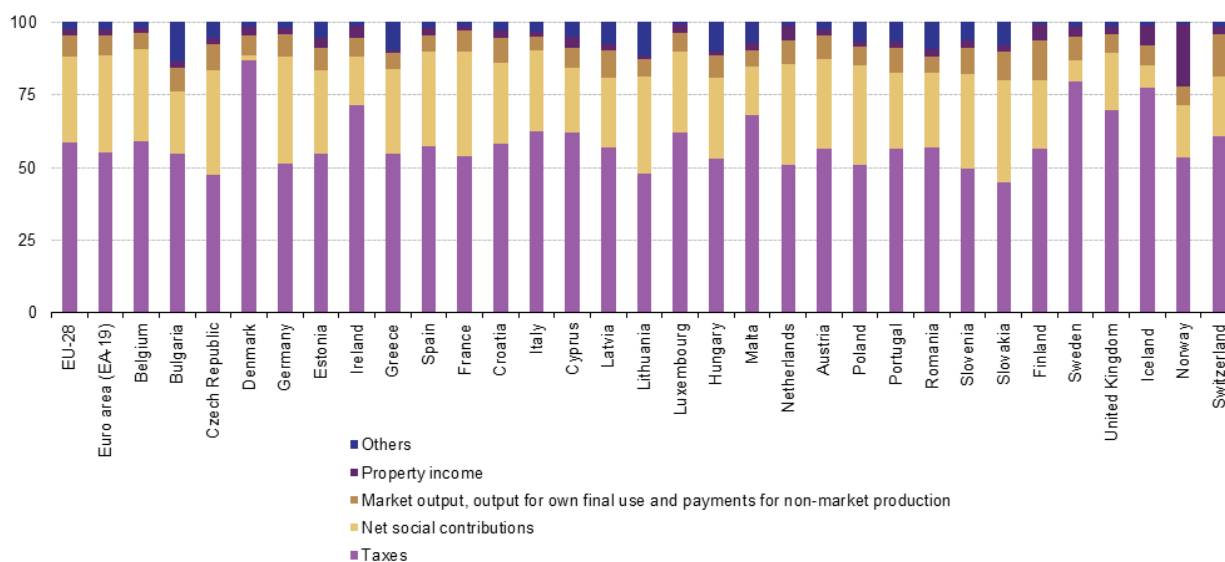
Promatrajući poreze kao trošak za svakog poreznog obveznika tj. kao nešto što utječe na njegov socijalni i društveni položaj dolazimo do socijalnog načela. Ova načela traže općenitost porezne obveze i ravnomjernu razdiobu poreznog tereta čime bi svaki porezni obveznik trebao plaćati porez proporcionalno svom dohotku na način da se porezom ne ugrozi onaj egzistencijalni minimum svako pojedinca koji će ovisiti o društvenim, gospodarskim, političkim čimbenicima. Danas se pojavljuje i takozvano negativno oporezivanje na način da se od oporezivanja izuzme životni minimum te da se iz proračuna osigurava taj minimum za egzistenciju u vidu socijalne pomoći.

Upravljanje naplatom i utvrđivanje poreza su definirani porezno-tehničkim načelom koje kroz određenost poreza zakonom točno definira koji se porez prikuplja u kojem iznosu, kad i kako. Ugodnost plaćanja poreza se odnosi na to da bi naplata poreza trebala biti usklađena sa tokovima pritjecanja prihoda poreznih obveznika kako ne bi predstavljala prevelike šokove, a ujedno se treba paziti na dostojanstvo obveznika pa su porezni podatci tajni. Jeftinoća zahtjeva da troškovi ubiranja poreza budu što niži, a to se postiže manjim brojem obveznika i poreza, restrukturiranjem ili odabirom bolje vrste poreza.

2.4. Porezna politika EU

Formiranjem EU postupno je došlo do formiranja političko-ekonomske unije koju karakterizira zajedničko unutarnje tržište gdje većina članica (19) koristi euro čija se mogućnost uvođenja ostvaruje zadovoljavanjem određenih uvjeta te uz provođenje zajedničke carinske politike prema drugim državama. Također EU prema Rimskom ugovoru teži uvođenju i nadgledanju fiskalne neutralnosti u trgovini na način da domaći proizvodi kao i oni uvezeni iz drugih zemalja imaju isti porezni tretman.

Fiskalni i porezni sustav svake članice EU temeljno je obilježje nacionalne suverenosti u cilju vođenja vlastitih strategija i dugoročnih politika razvoja u svrhu stvaranja blagostanja za svoje stanovništvo. Porezni sustav predstavlja najznačajniji izvor prihoda svake države što ukazuje na nužnost kreiranja optimalnog poreznog sustava za svaku državu u skladu sa njezinom ekonomskom razvijenosti i mogućnostima prema obrazovnoj strukturi stanovništva. Tako u većini država EU porezni pune 1/3 pa čak i 2/3 proračuna ovisno o razvijenosti zemlje. Porezno opterećenje subjekata u nekoj državi može se mjeriti udjelom poreza u BDP-u svake države. Na temelju dolje navedene tablice o prihodima države zaključuje se da li postoji visoko, srednje ili nisko porezno opterećenje te kakva je porezna struktura tj. od kojih se državnih prihoda najviše puni proračun.

(*) Data extracted on 22.11.2015.
Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Slika 1. Prihodi državnog proračuna

Izvor: <http://ec.europa.eu/eurostat> (6.06 2016. g.)

Prema gore navedenoj slici može se vidjeti da visoko razvijene zemlje proporcionalno svojoj gospodarskoj razvijenosti naplaćuju i veće poreze jer oni čine veći dio njihova BDP-a. U tome najviše prednjače skandinavske zemlje Danska, Švedska, Island u kojima su ti porezni nameti opravdani u protuvrijednosti kvalitetne socijalne i zdravstvene zaštite. No, naravno ima i nekih iznimaka među kojim se može spomenuti Hrvatsku jer je relevantna za nas. Iako nije toliko razvijena vidljivo je da financira iznimno veliki udio svojih prihoda iz poreza i na taj način ograničava, kako svoje stanovništvo tako, i svoja poduzeća u mogućnosti bržeg i većeg razvoja i povećanja konkurentnosti te širenja tržišta.

Unutar EU zemlje članice ostvaruju suverenost u velikom dijelu vođenja svoje porezne politike te stoga na svojim područjima EU ustupaju tek ograničene ovlasti. No, u cijelosti EU svojom poreznom politikom teži ostvarivanju stabilizacije poreznih prihoda u svakoj od zemalja članica te samim smanjenjem tih nesigurnosti dovodi do lakšeg funkcioniranja unutarnjeg tržišta. Možda i najznačajnije u kontekstu ovog rad djeluje na zaposlenost u državama EU. Kako svaka članica ove unije tamo pristupa tek nakon zadovoljenja određenih uvjeta, može se zaključiti da s obzirom na to sve zemlje članice imaju sličnu podjelu poreza pa se tako porezi u EU dijele na direktne (izravne) i indirektne (neizravne). O direktnim porezima odlučuje svaka država samostalno na temelju preporuka od strane Unije, a na indirektne poreze djeluje EU svojim politikama. Izravno oporezivanje odnosi se na poreze na dohodak, bogatstvo i kapital u slučaju pojedinaca i trgovačkih društava. Odredbe EU ne odnose se na porez na osobni dohodak koji se temelji na sudskoj praksi Suda Europske unije. Djelovanje EU povezano s porezom na dobit trgovačkih društava bolje je razrađeno, iako je usmjereno samo na mjere povezane s načelima jedinstvenog tržišta.

Neizravno oporezivanje obuhvaća poreze koji se ne nameću na dohodak ni na imovinu. Obuhvaća porez na dodanu vrijednost-PDV, trošarine, uvozne pristojbe, poreze na energiju i ostale ekološke poreze. O ovome će nešto više biti rečeno u trećem poglavlju rada.

Ipak, da bi se osigurala od nekih neočekivanih kriznih situacija u pojedinim zemljama koje se mogu odraziti na cjelokupnu Uniju, EU kontrolira u svakoj pojedinoj zemlji mogućnost pojave štetne porezne konkurencije koja onemogućava slobodnu trgovinu, odnosno kretanje roba i usluga na tržištu unije. Porezna politika EU pred sebe postavlja i zadatak utjecaja na rast poduzeća i kretanje kapitala na zajedničkom tržištu, a to nastoji postići harmonizacijom poreza na dobit poduzeća i poreza na štednju.

Pojam harmonizacije ili koordinacije predstavlja ujednačavanje ili što je manje moguće razlike u određenim temeljnim porezima u članicama EU. Do danas je došlo do određenih harmonizacija poreza, no ipak u velikoj mjeri samo u harmonizaciji donjih i gornjih granica unutar kojih porezi uvelike variraju od članice do članice (zbog prevelikih gospodarskih razlika). Europska unija teži slobodnom kretanju ljudi, roba, usluga, proizvoda i kapitala pa u tom smislu želi olakšati put tim slobodama upravo harmonizacijom poreznih propisa. Tako su npr. u potpunosti usklađeni carinski propisi. Zemlje članice EU usuglasile su se i oko harmonizacije poreza na dodanu vrijednost, iako se koriste različite stope oporezivanja, zakonski propisi su jednako važeći.

Upravo te različite stope poreza na dodanu vrijednost koje je EU definirala 2006. g. u primjeni su od 2007. g.. Za porez na dodanu vrijednost predviđena je preporučena stopa od 15-25%. Također su preporučene i jedne ili dvije snižene stope poreza na dodanu vrijednost koje ne bi trebale biti niže od 5%.¹²

Potrebno je istaknuti da EU svojim poreznim odredbama ranije i temeljitije usklađuje neizravne od izravnih poreza. Iako bi se lako pomislilo da Europski parlament vodi glavnu riječ što se tiče porezne politike to ipak nije istina. Najznačajniju ulogu ima Sud Europske unije s kojim se savjetuje, ali i vijeće članica koje moraju jednoglasno usvojiti sve porezne mjere. Ova potreba jednoglasnosti predstavlja značajnu prepreku ostvarivanju potrebne razine usklađenosti poreza u EU-u pa je Komisija 2010. godine iznijela prijedlog da se počne odlučivati kvalificiranom većinom u određenim aspektima oporezivanja. To je odbijeno od strane zemalja članica. U komunikaciji Europske komisije pod imenom „Porezna politika u Europskoj uniji-prioriteti u nadolazećim godinama” (COM(2010)0260) uz pretpostavku da članice poštuju pravila EU postavljaju se prioriteti porezne politike. Glavni prioriteti porezne politike predstavljaju uklanjanje poreznih prepreka prekograničnoj gospodarskoj aktivnosti, borbu protiv štetnih djelovanja poreza i promicanje bolje suradnje među poreznim tijelima radi boljeg nadzora i sprječavanja prijevara. Porezna politika je svojim djelovanjem ostvarila različita postignuća na razini EU.

¹² Rifin dostupno na: <http://www.rifin.com/gosti-stranica/1181-porezna-politika-eu-kao-kao-ansa-i-ogranjenje-reforme-poreznog-sustava-hrvatske> stranica posjećena 11.06.2016. g.

Komisija je kao najozbiljnije porezne probleme s kojima se građani EU suočavaju u prekograničnim situacijama navela diskriminaciju, dvostruko oporezivanje, poteškoće povezane s traženjem povrata poreza i dobivanje informacija o inozemnim poreznim propisima pa se zadnjih nekoliko godina najviše pažnje posvetilo upravo tim faktorima. Također, poduzete su mjere s ciljem suzbijanja utaje poreza u okviru direktive o porezu na štednju i direktiva kojima se osigurava uzajamna pomoć među poreznim tijelima.¹³

Iako su svi ovi problemi značajni, Europska komisija je ipak prioritet dala borbi protiv utaje poreza i izbjegavanju plaćanja poreza koje je važno pitanje porezne politike u političkom programu EU-a. Borba protiv ovih problema također uključuje i izravno i neizravno oporezivanje te se oslanja na dijeljenje informacija.

Ovaj problem je posebno istaknut, jer godišnje EU izgubi oko bilijun eura upravo zbog toga. Odlukama i zaključcima iz 2012. g. i 2013. g. komisija je donijela akcijski plan i dvije preporuke. Jedna se odnosi na agresivno porezno planiranje u vidu postroženja pravila o porezu na dobit i ispunjavanja obveza plaćanja PDV-a koje mogu pripomoći uklanjanju nedostataka u poreznim zakonima, a druga na poticanje odgovornog ponašanja.

2.6. Porezni sustav i politika u RH

Hrvatska porezna politika je još uvijek mlada i moglo bi se reći tek u svojim začetcima. Razlog tome je što je Hrvatska prošla kroz tranziciju devedesetih godina 20-og. stoljeća te ratna zbivanja čime je uvelike usporena provedba reformi i promjene porezne politike u odnosu na socijalističko uređenje Jugoslavije. Stvaranjem Hrvatske postepeno se gradila nova porezna politika po uzoru na zapadne razvijene zemlje kojom je oslabljen utjecaj države na tržištu, kroz postupnu privatizaciju poduzeća i stvaranje slobodnijeg tržišnog gospodarstva. Reforme porezne politike su provedene u dvije faze. Prva faza je dovela do definiranja načina oporezivanja pravnih i fizičkih osoba i bolje organizacije porezne administracije. Druga faza bila je orijentirana na uvođenje poreza na dodanu vrijednost koji predstavlja temelj hrvatske porezne politike.

¹³ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.11.1.html stranica posjećena 12. 06. 2016. g.

Cilj porezne politike RH je do ulaska u EU bio pribaviti što više sredstava od poreza za svoje javne rashode te to učiniti uz što niže troškove i ne ugrožavajući porezne obveznike u njihovoj egzistenciji. Ulaskom u EU Hrvatska je imala prijelazni period do 31. prosinca. 2014. godine da uskladi određene porezne oblike¹⁴. Tako su postavljene minimalne stope PDV-a na 15% za određene proizvode, ukinuti su štetni porezi na uvoz i izvoz jer su ukinute i granice RH prema EU.

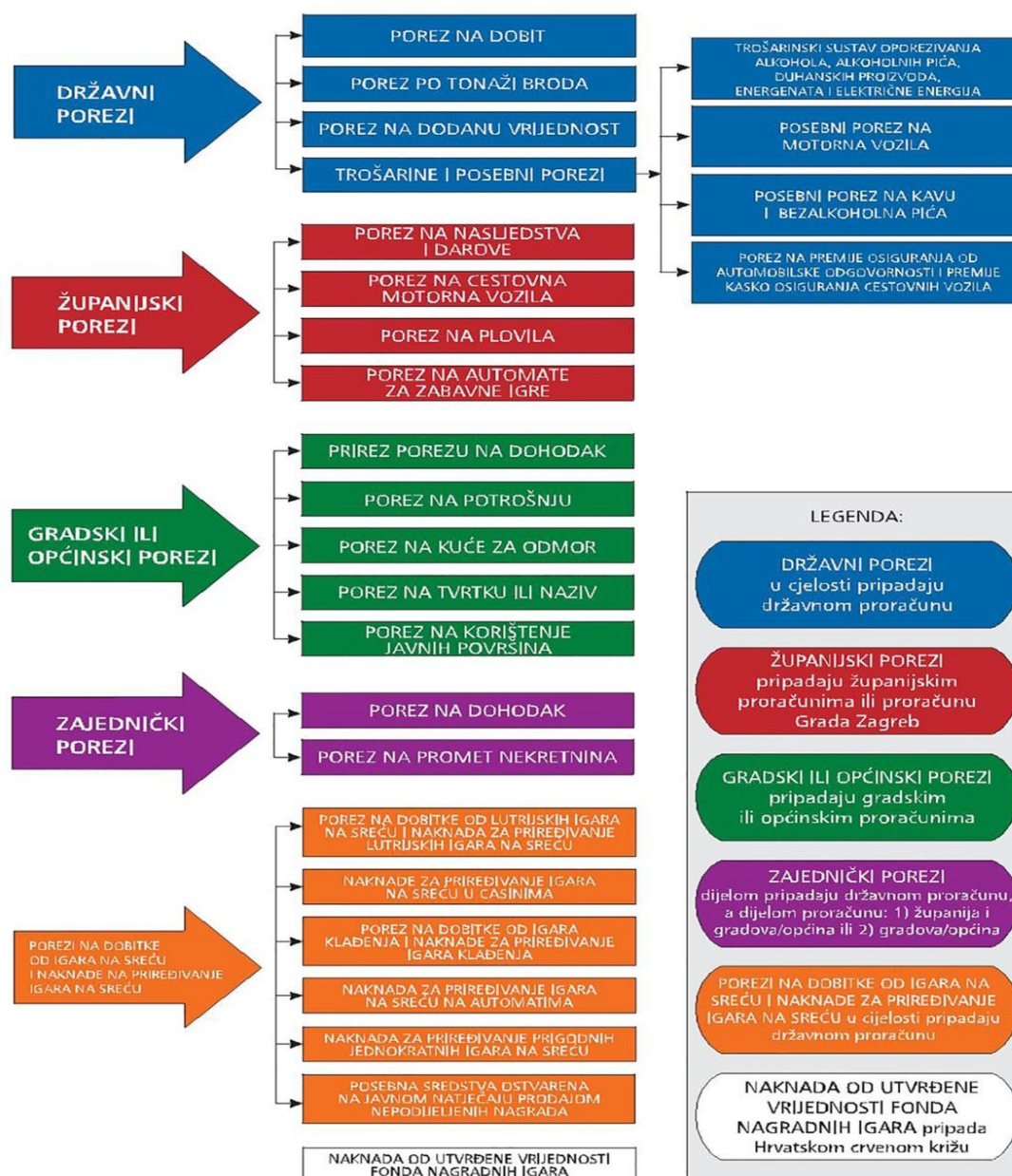
Došlo je do promjena trošarina na energente i duhan pa čak i na hranu i piće, čime se samo potvrđuje orijentiranost EU na neizravne poreze kojim pridaje manju mogućnost kontrole.

Bez obzira na sve ove reforme i usklađivanja stručnjaci još uvijek ističu da Hrvatski porezni sustav treba poraditi na još nekim dodatnim faktorima kojima bi se poboljšali uvjeti za još veći napredak. To se treba ostvarivati osiguravanjem dovoljno sredstava za rastuće javne prihode kroz usmjeravanje na oporezivanje potrošnje građana, ali i uz ravnomjernu i pravednu raspodjelu poreznih tereta među svim obveznicima, kako pravnim tako i fizičkim. Model zapadnih sustava treba i dalje nastaviti primjenjivati uz vođenje računa o potrebama prilagodbe i integracije ovisno o stanju u državi.

Možda je najvažnije da porezna politika treba poticati strance da ulažu u Hrvatsku bez diskriminacije štednje i ulaganja. Hrvatski porezni sustav se sastoji i podijeljen je na nekoliko dijelova radi političke i regionalne podijele države pa prema tome različite jedinice državne uprave prikupljaju različite poreze što se može vidjeti u priloženom.¹⁵

¹⁴ http://www.porezna-uprava.hr/EU_Vanjski_poslovi/Stranice/%C5%A0to-zna%C4%8Di-ulazak-u-EU.aspx#2 stranica posjećena 14. 06. 2016. g.

¹⁵ Spajić, F.: "Porezni sustav u Hrvatskoj", Pula, 2000. godina, Simpozij računovođa i financijskih djelatnika, HZRIFD, Zagreb, 2000. godina

Slika 2. Porezni sustav RH

Izvor: http://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Prirucnici_brosure/PorezniSustav_2012.pdf stranica posjećena 18.06. 2016. g.

3. CILJEVI OPOREZIVANJA U EU

U ovom dijelu obradit će se vrste poreza, s posebnim osvrtom na EU te će se nakon analize ciljeva oporezivanja, na kraju poglavlja ciljevi povezati sa vrstama. Vrste se općenito, kao što je rečeno, dijele na izravne i neizravne pa će se daljnja analiza temeljiti na toj podjeli.

3.1. Izravni porezi

Izravno oporezivanje, kako je i ranije navedeno na području EU, nije neposredno uređeno europskim pravnim propisima već je prvenstveno prepušteno pojedinačnim zemljama članicama, koje takve poreze oblikuju vlastitom poreznom politikom. Ovakav oblik oporezivanja je okrenut prema fizičkim osobama i trgovačkim društvima. Prema Europskoj uniji tri izravna poreza o kojim ovisi konkurentnost svake države su:

- porez na dohodak
- porez na dobit
- porez na imovinu

Na području čitave unije, uloga Parlamenta u slučaju prijedloga pojedinih članica za promjenom određenih stopa izravnog oporezivanja, svode se isključivo na savjetovanje iako se putem rezolucija nastoji uključiti u određivanje osnovica za obračun ovakvih poreza u matičnim zemljama. Kao ciljevi izravnog oporezivanja nameću se suzbijanje utaje poreza i ukidanje dvostrukog oporezivanja. Dvostruko oporezivanje se može uvelike umanjiti usklađivanjem oporezivanja trgovačkih društava na razini unije jer oni ipak najviše sudjeluju u međunarodnoj trgovini i podliježu takvim porezima. U skladu s člancima 110. – 113. UFEU-a države članice su u svrhu ukidanja dvostrukog oporezivanja unutar Zajednice obvezne međusobno stupiti u pregovore, a člankom 55. UFEU-a zabranjuje se diskriminacija kod sudjelovanja u kapitalu trgovačkih društava. Takvo usklađivanje se najčešće opravdava željom za sprječavanjem negativnog djelovanja na tržišno natjecanje posebno u odlukama o ulaganju. Uz ova dva glavna cilja izravni porezi djeluju i na sprječavanje slabljenja nacionalnih prihoda koji nastaju kao rezultat porezne konkurencije i smanjivanja manevarskog prostora za manipulativno računovodstvo.

Međutim, većina sporazuma na području izravnih poreza izvan je nadležnosti zakonodavstva zajednice. Pri tome članak 65. UFEU-a koji se odnosi na slobodno kretanje kapitala i prihoda također dopušta zemljama članicama različito tretiranje poreznih obveznika koji imaju različito boravište i različit mjesto ulaganja svojih sredstava.¹⁶ Unutar EU-15 zemlje skupljaju podjednako svoje prihode iz izravnih poreza, dok zemlje sa manje razvijenim socijalnim sustavom kao Litva (17%), Bugarska(18,9%), Mađarska(18,7%) i Slovačka(19,1%), imaju uvelike niže prihode od izravnih poreza.¹⁷

3.1.1. Porez na dohodak

Porez na dohodak omogućuje oporezivanje prema gospodarskoj snazi svake osobe. Oporezivanje dohotka obuhvaća dohodak od rada kao i dohodak od imovine. Države članice imaju različite pristupe kod oporezivanja dohotka od rada i dohotka od imovine. U načelu je prisutnije snažnije oporezivanje dohotka od rada nego dohotka od imovine. Takav pristup je značajnije prisutan u većini država euro-zone te skandinavskim državama članicama EU. U dosadašnjem djelovanju EU nije došlo do harmonizacije ovog oblika poreza pa zemlje članice mogu određivati te stope neovisno o drugim zemljama. Bez obzira na manjak harmonizacije, dolazi da smanjenja najviših stopa poreza na dohodak pa se čak i neke članice EU odlučuju za samo jednu stopu poreza na dohodak. Cilj toga je prvenstveno osiguravanje veće konkurentnosti domaćeg gospodarstva na zajedničkom tržištu.

U zemljama članicama na porez na dohodak se najčešće utječe promjenama općih prireza ili doprinosa solidarnosti za osobe koje ostvaruju visoke dohotke. Upravo te faktore su povećale države kao Belgija, Italija, Portugal i Španjolska u razdoblju ove krize te su uz to usvojile i smanjenje ovog poreznog opterećenja kroz povećanje poticaja za rad posebnim skupinama stanovništva (slabijeg imovinskog stanja, sa više djece itd.). Ovakvim promjenama, porez na dohodak je postao progresivniji čime je najviša prosječna stopa porasla sa 37,9% na 38,1% u gore navedenim članicama.

¹⁶ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.11.2.html stranica posjećena 19. 06. 2016. g.

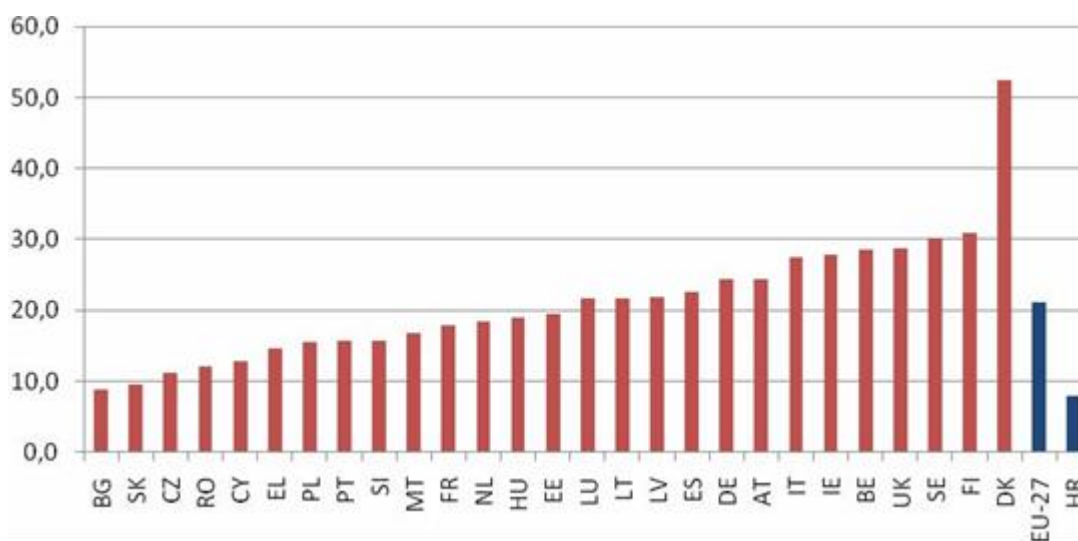
¹⁷ Joumard, I. : Tax systems in European union countries, OECD Economic Studies No. 34, 2002/I.

Najveći utjecaj na visinu ovih poreza ima stupanj gospodarske razvijenosti što znači da relativno bogatije zemlje imaju veće stope poreza na dohodak u najvišem dohodovnom razredu. Prema tome, vodeća je Švedska čija je najveća stopa 57%, a prati je i Finska sa 51,6%, pri čemu su one dovoljno gospodarski razvijene da bi to primjenjivale. Iznenadujuće je i to što se Hrvatska nalazi iznimno visoko sa stopom za najviši dohodovni razred od 40%, koja još i raste kad joj se dodaju lokalni prirezi i to se naplaćuje na iznose godišnje plaće preko 21 000 eura. Takva velika stopa jako koči gospodarski razvoj i odbija potencijalne visoko profitne djelatnosti koje traže visoko obrazovanu i kvalificiranu radnu snagu koji im Hrvatska može pružiti, da dođu. Kao primjer zemalja sa sličnom razvijenošću kao i Hrvatska trebale bi poslužiti zemlje kao Bugarska (10%) i Rumunjska (16%) koje imaju fiksnu stopu i rastu brže od Hrvatske privlačeći modernu industriju i IT sektor. No i Poljska koja je oko 30% razvijenija zaračunava jedinstvenu stopu od samo 22%, a samo se na plaće koje su četiri ili više puta veće od prosječne plaće pridodaje još 7%.¹⁸

Djelotvornost ovog poreza najviše se ističe u srednjem sloju koji se nalazi na ili blizu granice prelaska u viši dohodovni razred, čime dolazi u mogućnost da poveća svoju potrošnju, a time i potražnju za različitim luksuznim proizvodima, koji su im do tada predstavljali preveliki zalogaj za njihov dohodak. Također, kako je nešto ranije navedeno, ovaj porez se može gledati i kao faktor privlačenja moderne industrije, koja teži visokoj kvalificiranosti i znanju i shodno tome izdašno plaća svoje zaposlenike, ali i stvara finalne proizvode visoke cijene koje doprinose gospodarstvu.

U vidu ove industrije kao primjeri djelotvornih poreza na dohodak trebaju se sagledavati porezni sustavi država koje smanjuju broj razreda oporezivanja ili oni koji fiksiraju svoje stope. Iako su ovlasti Europske unije u pogledu nacionalnih poreznih politika veoma ograničene, čelnici EU žele da se teret prebaci s poreza na dohodak na porezne namete na imovinu i nekretnine, kao i na potrošnju jer naime, više potiču gospodarski rast. Iz navedenog grafikona može se vidjeti da su u prijašnjim razdobljima razvijene članice dosta svojih prihoda financirale upravo porezom na dohodak koji je i danas još uvijek dosta veliki uz manje oscilacije, bez obzira na težnje EU da im smanji utjecaj. Državama se ipak lakše oslanjati na ove poreze jer su obveznici dostupni u velikom broju u bilo kojoj fazi gospodarskog ciklusa.

¹⁸<http://www.jutarnji.hr/biznis/enormno-visoka-40-postotna-stopa-poreza-na-dohodak-potice-iseljavanje/3749934/> stranica posjećena 14.06.2016. g.

Slika 3. Udio poreza na dohodak u ukupnim prihodima u EU-27 u 2008

Izvor: European Commission (2010): <http://hrcak.srce.hr/136967> stranica posjećena 21.06.2016. g.

3.1.2. Porez na dobit

Obveznik poreza na dobit je trgovačko društvo ili neka druga pravna osoba koja je osnovana i obavlja djelatnost s ciljem stjecanja dobiti. Također, porezni obveznik može biti i fizička osoba koja ostvaruje dohodak od samostalne djelatnosti. U zadnjih nekoliko godina veliki broj država unutar EU je mijenjao osnovice poreza na dobit kroz uvođenja olakšica za investicije u istraživanja i razvoj ili fizički kapital kao i ograničavanjem mogućih odbitaka drugih stavki. Uz to nastavljen je i trend smanjenja zakonskih i prosječnih stopa koje su pale s 23,7% u 2012. g. na 23,5% u 2015. g. Ove stope najviše su mijenjale Velika Britanija, Slovenija, Grčka, Nizozemska, dok su neke kao Finska povećali pristojbe i prireze koji se primjenjuju samo na najveće kompanije čime se povećava granična porezna stopa.

U EU sada postoji 27 poreznih sustava poreza na dobit gdje se visina kreće od 10% do 37%. Ovi porezi su imali tendenciju pada u razdoblju krize, no danas se može vidjeti njihov blagi porast posebno u članicama EU koje su razvijenije pa tako najvišu redovnu stopu ima Francuska negdje oko 36%, a blizu je i Belgija sa 34%, dok najniže bilježe Bugarska s 10% i Rumunjska sa 16%. U Hrvatskoj je ova stopa ista kao i u Slovenije, dakle 20%.

Kao problem kod ove vrste oporezivanja javlja se dvostruko oporezivanje jer zbog neusklađenosti sustava dolazi do toga da dioničko društvo plati porez na dobit te nakon što isplati svoje dividende dioničarima oni ponovno budu oporezivani. Također, pojavljuje se i međunarodno oporezivanje ukoliko tvrtka obavlja djelatnosti na stranim tržištima.¹⁹

Ovaj oblik poreza ima značajne gospodarske učinke, jer smanjuje veličinu profita trgovačkim društvima odnosno pravnim osobama prema kojima je prvenstveno orijentiran, što za posljedicu ima smanjenu mogućnost ulaganja u investicije, istraživanja, razvoj i koči konkurentnost poduzeća na razini Unije. Ipak, to će se teško promijeniti zbog osnovnog principa EU da se daju slobode zemljama članicama u pogledu izravnih poreza, a znamo da se države nevoljko odlučuju na smanjenje poreza.

3.1.3. Porez na imovinu

Porez na imovinu jedan je od najstarijih oblika oporezivanja. Značaj ovog poreza unutar EU nije toliko velik jer ga je većim dijelom zamijenio porez na dohodak kojeg je lakše naplaćivati. Ipak, porez na imovinu zadržao se u većem broju zemalja, gdje pretežno čini prihod lokalnih proračuna. Porez na imovinu može poprimiti oblik poreza na posjed ili poreza na neto imovinu. Porez na posjed naplaćuje se obično jedanput u godini na realnu imovinu: kuće, stanove i zemlju. Porez na neto imovinu obično obuhvaća oporezivanje neto imovine, tj. ukupne imovine (pokretne i nepokretne) umanjene za obveze po toj imovini, najčešće obveze po stambenim kreditima. Ipak porez na neto imovinu danas primjenjuju samo neke članice EU kao što su: Francuska, Finska i Španjolska. Kako je već rečeno porezi na imovinu danas imaju manji značaj pa stoga i njihov doprinos proračunu zemalja nije velik. Čak se i smanjio u odnosu na 1965. godinu kada je u prosjeku donosio 7% prihoda i 1995. godinu (6%). Danas se stope većinom kreću u rasponu od 1% do 3%, a od porezne se osnovice često izuzimaju stanovi i kuće u kojima stanuju njihovi vlasnici te troškovi poboljšanja kvalitete nekretnine i zemlje.

¹⁹ <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2012/9/mijatovic.pdf> stranica posjećena 15.06. 2016. g.

Unutar EU porez na imovinu se promatra prema različitim oblicima imovine, no može se reći da se čak najviše pažnje pridaje i da se cilja na nekretnine jer se kroz utjecaj na njih indirektno može utjecati i na druge faktore.

Pojedinci koji ostvaruju jednak dohodak, a npr. jedan od njih ima veću vrijednost nekretnina, tj. nalazi se u boljoj poziciji (bogatiji je), on će svrsishodno tome morati plaćati veći porez na nekretnine. To će se odraziti na njegovu štednju. jer bogati će tada manje kupovati nekretnine i skupu imovinu, a više će trošiti na luksuzna putovanja, odjeću, provode jer je vrlo teško izbjeći porez na imovinu, posebice zato jer se imovna ne može staviti pod ruku i odnijeti negdje gdje se taj porez ne naplaćuje, čime u konačnici dolazimo do toga da će ovaj porez djelovati na rast potrošnje.

No, ukoliko se pogleda sa drugog stajališta takvi porezi mogu dovoditi do većeg rasta, jer potiču vlasnike da restrukturiraju svoj portfelj u one oblike imovine koji će im donositi veću dobit kojom će kompenzirati nametnute poreze. Obično se porezi na nekretnine smatraju manje distorzivnim jer ne utječu na odluke ekonomskih subjekata u vezi ponude radne snage, investicija u ljudski ili fizički kapital tako izravno kao ostali porezi.²⁰

Jedna od temeljnih uloga države jest zaštita vlasništva, pa vlasnici moraju platiti državi troškove koje ona ima u zaštiti njihove imovine: troškove sudstva, policije i državne administracije. Osim pružanja sigurnosti i zaštite imovine, država pruža vlasnicima određene usluge koje povećavaju vrijednost imovine, ali i koriste njezinu vlasniku. To su npr. izgradnja kvalitetnijih cesta blizu njihovih nekretnina, bolja komunalna infrastruktura, javne garaže koje onda ne samo da povećavaju vrijednost nekretnine, već i pokretne imovine kao što je automobil. Ovo su neki od temeljnih opravdanja ovog oblika oporezivanja u državama EU.

Dodatna je prednost relativna nepokretnost porezne osnovice. Naime, ona jest nepokretna kratkoročno i srednjoročno, no ovi porezi ipak imaju utjecaj na inicijalne odluke o lokaciji poslovnih (i privatnih subjekata), pri čemu može doći do kapitalizacije ovih poreza. Kako mogu imati utjecaj na lokaciju poduzeća tako svaka članica od kojih su neke prikazane u tablici na sljedećoj stranici tablici različito definiraju svoje osnovice s ciljem privlačenja novih poduzeća na određena područja.

²⁰ Prilagodba autora prema Ijf dostupno na: <http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnih-financija/15/porezi/279/porez-na-imovinu/286/> stranica posjećena 15.06 2016. g.

Tablica 1. Porezne stope i osnovice poraz na imovinu u pojedinim članicama (2011)

Država	Porezna osnovica	Porezne stope
Njemačka	Vrijednost imovine koja se koristi u privatne i poslovne svrhe	Osnovna državna stopa: 0,35% (rezultat se množi s općinskim koeficijentom(280-810%) Stvarna stopa: 0,98%-2,84% (prosječna 1,9%)
Irska	Vrijednost imovine za nestambene svrhe	Određena svake godine od strane lokalnih vlasti kao razmjerna vrijednost imovine
	Imovina za stanovanje u kojoj ne stanuje vlasnik	200 EUR godišnje
Grčka	Državni porez na nekretnine – vrijednost nekretnine (EUR)	Do 400.000 0% Sljedećih 100.000 0,1% Sljedećih 100.000 0,3% Sljedećih 100.000 0,6% Sljedećih 100.000 0,9% Preko 800.000 1,0% Preko 5 mlrd. (2010.-'12.) 2,0%
	Lokalni porez na nekretnine - vrijednost nekretnine (zgrade i stanovi)	0,025% - 0,035%
Španjolska	Katastarska vrijednost imovine (zgrade i zemljišta)	0,4% za imovinu gradskim područjima 0,3% za imovinu ruralnih područja Mogućnost primjene viših stopa
Francuska ¹	Zgrade - 50% vrijednosti nekretnine (određuje katastar) Privatna zemljišta i šume - 80% vrijednosti nekretnine (određuje katastar)	Za sve nekretnine: koeficijent (određuje lokalna vlast)
Italija	Imputirani dohodak određen registrom nekretnina pomnožen koeficijentom 100 (za stambenu imovinu) i 50 (za poslovnu imovinu)	0,4% - 0,7% ovisno o općini

Izvor: Boeijen-Ostaszewska, O. (2011): European Tax Handbook

3.2. Neizravni porezi

Nazivaju se neizravnim jer ne oporezuju direktno fizičku ili pravnu osobu, već se plaćaju posredno/ neizravno kroz faze prometa ili potrošnje nekih proizvoda ili imovine. Ujedno kroz ove poreze EU u potpunosti može nametati članicama stope kakve ona smatra pogodnim i dovoljno učinkovitim. Neposredni porezi u EU klasificiraju se u nekoliko skupina od kojih će se navesti samo one relativno značajnije:

- Porez na promet
- Porez na dodanu vrijednost- PDV
- Posebni porezi- trošarine
 - na energiju, naftne derivate
 - potrošnju
 - okoliš
 - alkohol

Manje razvijene države EU stavljaju naglasak na indirektno poreze i trošarine te uglavnom imaju visoke poreze na dodanu vrijednost i trošarine. Izuzetak su države Danska i Švedska koje imaju najviše poreze na dodanu vrijednost od 25%, koje karakterizira i visoka otvorenost svoga gospodarstva prema ostalim državama EU te zemljama OECD-a.

Cilj je zakonodavne aktivnosti Europske unije koordinacija i ujednačavanje propisa o PDV-u kao i usklađivanje trošarina na alkohol i duhan kako bi se omogućilo pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Osim toga uvedene su različite pristojbe na području energetike kako bi se sačuvali okoliš i javno zdravlje.

Odlike neizravnih poreza u EU su²¹:

- elastični su i sve više je izražena obveznost plaćanja
- ugodni su jer ih porezni obveznici osjećaju samo neizravno kroz cijene proizvoda i usluga
- dovoljno su izdašni pa ih javna vlast rabi u prikupljanju potrebnih novaca za pokrivanje javnih potreba
- nesocijalni su jer ih plaćaju svi, neovisno o visini dohotka i lako se prevaljuju

3.2.1. Porez na dodanu vrijednost – PDV

Do šezdesetih godina porezi na potrošnju uglavnom su se ubirali kao jednofazni porezi koji su se obračunavali u trgovini na malo ili na veliko, ili su se ubirali kao višefazni, kaskadni porezi obračunati kod svake prodaje nekog dobra ili usluge. Nakon šezdesetih godina počinje širenje poreza na dodanu vrijednost i on sve više postaje suvremen oblik oporezivanja potrošnje. Porez na dodanu vrijednost predstavlja sve-fazni porez na promet koji se obračunava u svakoj fazi proizvodno-prodajnog ciklusa, ali samo na iznos dodane vrijednosti koja se oblikovala u toj fazi, a ne na cjelokupnu vrijednost proizvodnje.

U zemljama Europske unije, kao i u najvećem broju ostalih zemalja, u primjeni je potrošni oblik poreza na dodanu vrijednost, koji se primjenjuje prema načelu odredišta, a iznos porezne obveze izračunava se pomoću kreditne metode.

²¹ Nikolić N., (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Split, str. 94.

Potrošni oblik znači da porezni obveznik kada računa dodatnu vrijednost oduzima sve kapitalne izdatke i na taj način EU pridonosi svome cilju smanjenja dvostrukog oporezivanja kapitala i to jednom pri njegovoj kupnji, a drugi put na output koji je tim kapitalom proizveden. Prema direktivi EU, ovaj porez se primjenjuje prema načelu odredišta, što znači da se proizvodi koji se izvoze ne oporezuju ovim porezom već se oporezuju u zemlji u kojoj se troše. Cilj ovakvog oporezivanja je da se stvori jednaka prilika i uvjeti kako za domaće tako i za uvozne proizvode na tržištu EU.

EU je u 2006. g. usvojila direktivu o zajedničkom sustavu oporezivanja poreza na dodanu vrijednost koja je u primjeni od 2007. g.. Za porez na dodanu vrijednost predviđena je preporučena stopa od 15% do 25%. Također su preporučene jedna ili dvije snižene stope poreza na dodanu vrijednost koje ne bi trebale biti niže od 5%.²²

Može se reći da je ovaj porez iznimno uspješan jer se raširio na mnogo zemalja svijeta izuzevši SAD i Australiju. Razlozi tome su ti što omogućava preciznu identifikaciju poreza u izvoznim dobrima, tako da ona napuštaju zemlju oslobođena svakog poreza na potrošnju. Uvoz se može oporezivati na domaćem tržištu istom stopom kao i domaći proizvodi pa tako oni ravnopravno međusobno konkuriraju. Osim što je neutralan u odnosu na vanjsku razmjenu, porez na dodanu vrijednost ne iskrivljuje domaću proizvodnju i potrošnju. U sustavu poreza na dodanu vrijednost nije važno koliko je faza prošao proizvod prije svoje konačne upotrebe.

On je također neutralan u odnosu na upotrijebljene proizvodne metode. Ukratko rečeno, to je porez koji ne iskrivljuje cijene, to jest koji osigurava optimalnu alokaciju resursa na tržištu. Osim toga, on je izdašan prihod državnog proračuna, s ugrađenim sustavom samokontrole čime se umanjuje evazija.²³

Ipak, da ne bi ispalo da je ovaj porez idealan, EU je istaknula i pokušava svojim zakonima i direktivama smanjiti regresivno djelovanje ovih poreza koji najviše pogađaju siromašne. Kako bi se poboljšala učinkovitost oporezivanja ovim porezom EU se zalaže za smanjenje broja stopa i oporezivanje većeg broja proizvoda, ali uz nekakve posebne stope za ugroženije građane (progressivna stopa PDV-a) te davanjem izravnih transfera siromašnima iz proračuna.

²² RIFIN, dostupno na: <http://www.rifin.com/gosti-stranica/1181-porezna-politika-eu-kao-ans-a-i-ogranjenje-reforme-poreznog-sustava-hrvatske> stranica posjećena 15.06.2016. g.

²³ Ijf, dostupno na: <http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnih-financija/15/porezi/279/porez-na-dodanu-vrijednost/280/> stranica posjećena 15.06.2016. g.

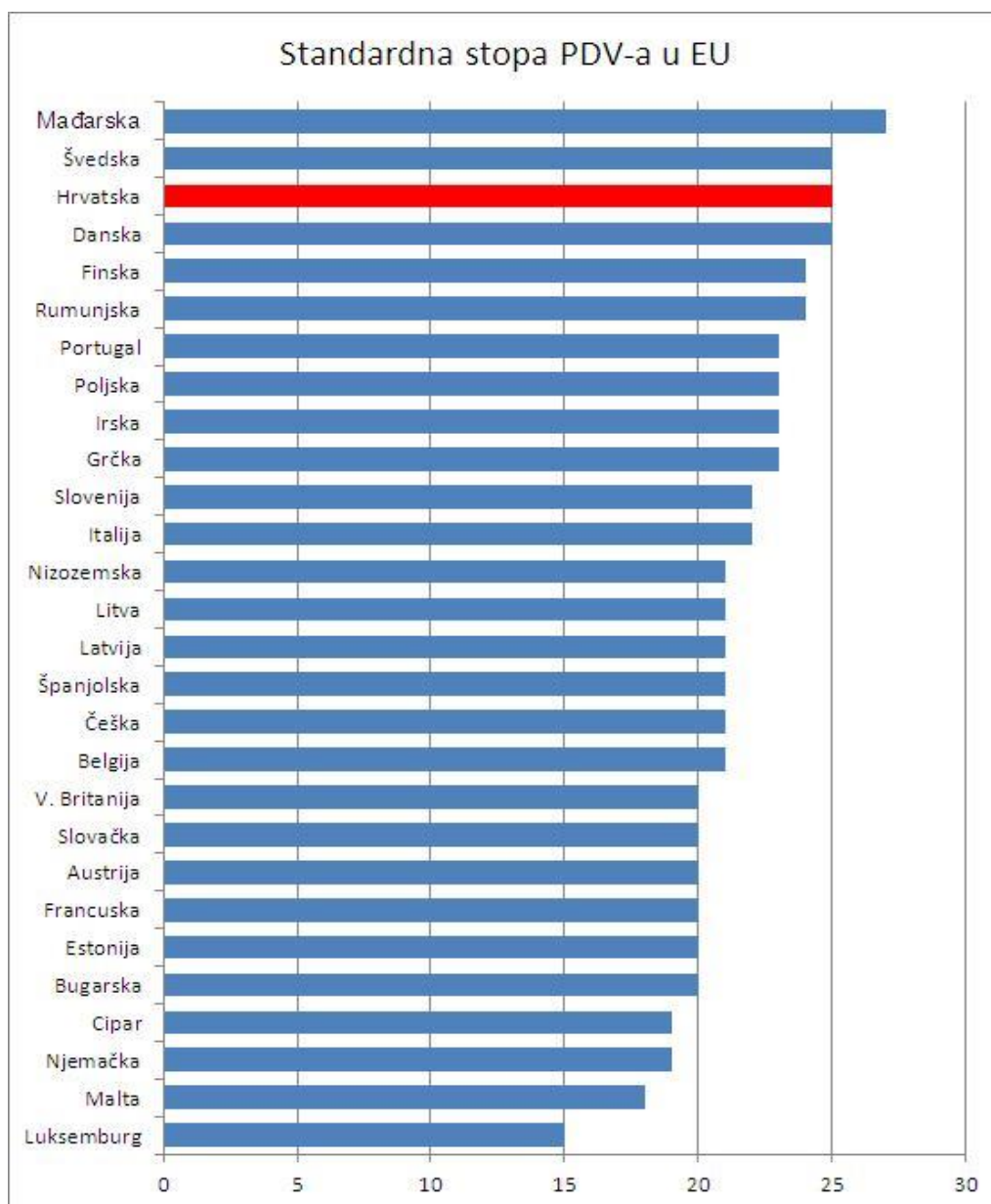
Kako se vidjelo, ovim porezom se dosta može utjecati na samo stanovništvo tj. njihovu potrošnju, jer ipak postoje neka osnovna egzistencijalna dobra koja se moraju kupovati i koja imaju manje stope PDV-a. No, ukoliko se takve stope povećaju, poskupit će ti proizvodi čime će se stanovništvo odreći nekakvih drugih proizvoda. Možda će manje jesti kvalitetnije meso ili kupovati domaće mlijeko, a pogotovo proizvode kao što su: novine, slatkiši, domaće zdravo povrće koje je skuplje i time ne samo da će se indirektno narušiti potrošnja, već će se utjecati i na smanjenje socijalnog zadovoljstva građana, a u određenim situacijama će čak doći i do pada produktivnosti u radu.

Ovaj porez može ciljati i na natalitetnu politiku kroz zagovaranje smanjenja poreza, na dječju obuču i odjeću te školski pribor, to posebno zagovaraju zagovornici demografske i populističke politike.

Gospodarski rast putem ovih poreza se može potaknuti izuzimanjem određenih poduzeća ili pak značajnih industrijskih grana iz plaćanja PDV-a na njihove proizvode u određenom periodu čime se gubi dio prihoda. Međutim, ostvaruju se veći dobitci ukoliko su ti proizvodi postanu konkurentniji na stranim tržištima, zbog toga što uspješnost tih tvrtki privuče potencijalne investitore u tu ili druge djelatnosti podrške pojedinoj industriji npr. IT sektor.

Na sljedećem grafikonu može se vidjeti potvrda teze da manje razvijene zemlje svoju poreznu politiku baziraju na ovim porezima pri čemu je Hrvatska u samom vrhu, no uz to pojavljuju se i uvelike razvijene skandinavske zemlje Švedska, Finska i Danska na čelu sa našim susjedima Mađarima. Najnižu stopu ima Luksemburg, jer on svoje porezni sustav ipak više bazira na dobiti financijskih poduzeća i porezu na dohodak visoko obrazovanih stanovnika u sektoru financija.

Iako se u zemljama EU trošarinama oporezuje velik broj različitih proizvoda (oko 20 proizvoda Francuska i Danska), na razini Unije uređeno je oporezivanje alkoholnih proizvoda i piva, duhanskih proizvoda i mineralnih ulja, a od 2004. i oporezivanje energenata (prirodnog plina, koksa i električne energije). Propisi koji uređuju oporezivanje trošarinama uglavnom su usvojeni tijekom 1992. godine, vezano uz početak uspostave jedinstvenoga unutarnjeg tržišta čiji su temeljni ciljevi bili omogućavanje i podupiranje slobodnog kretanja ljudi, dobara, usluga i kapitala.

Slika 4. Standardna stopa PDV-a u EU

Izvor: <http://www.manjiporezi.hr/zastolipa/> stranica posjećena 16.06.2016. g.

3.2.2. Posebni porezi – trošarine

Smjernica 92/12/EEZ iz 1993. godine predstavlja temeljni dokument za harmonizaciju trošarina u EU. Tijekom svoje povijesti se nekoliko puta mijenjala zbog ulaska novih članica. Cilj ovih smjernica je odrediti osnovicu za oporezivanje, struktura trošarina, porezna stopa, porezna izuzeća.

Temeljni cilj trošarina, a to je slobodno kretanje dobara, je da se stvori takav usklađeni sustav u kojemu će se proizvodi proizvedeni u zemlji članici ili uvezeni iz druge zemlje članice odnosu iz zemalja izvan EU oporezivati u zemlji potrošnje po stopama te zemlje. Zemlje članice mogu zadržati već postojeće ili uvesti nove trošarine na neke druge proizvode za koje svaka zemlja samostalno uređuje sustav oporezivanja, ali uz uvjet da promet tih proizvoda pri prelasku granice ne iziskuje posebne carinske formalnosti. Dobrima koja se oporezuju trošarinama treba biti omogućeno slobodno kretanje u prekograničnom prometu između zemalja članica. Takvo slobodno kretanje uvjetovano je postojanjem carinskih skladišta i odgovarajućih carinskih/poreznih dokumenata koji moraju pratiti te proizvode u prekograničnom prometu. Sadašnji cilj EU u vezi trošarina ističe potrebu stvaranja računalnog sustava koji bi pratio kretanje proizvoda koji podliježu trošarinama u EU i njegovo spajanje s računalno tranzitnim sustavom (NCTS) što bi olakšalo administrativne i trgovačke troškove.²⁴

Kako oporezivanje trošarinama nije samo fiskalno pitanje, što je posebice vidljivo u posljednjih nekoliko godina, aktivnosti i djelovanja na razini EU sve su više usmjereni na provedbu zajedničke ekološke, zdravstvene, poljoprivredne i prometne politike.

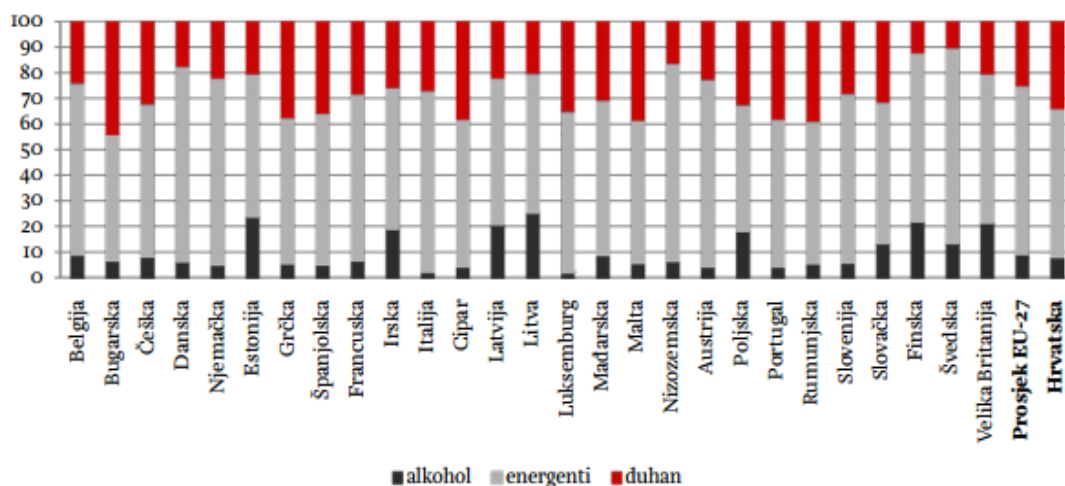
Dok su osnovne smjernice zdravstvene i ekološke politike povećanje poreznog opterećenja, na području poljoprivredne i prometne politike zagovara se fleksibilniji sustav oporezivanja, koji neće utjecati na konkurentnost između proizvođača i izbor proizvoda, te koji će učinkovitije rješavati probleme poreznih utaja (2006. g. utajeno preko 6 milijardi €).²⁵

Prihodi od trošarina na alkohol u promatranim EU 27 zemalja čine manje od 10% ukupnih prihoda od harmoniziranih trošarina (9,4%), što je značajno manje od duhanskih proizvoda (25,1%) i energenata (65,5%).

²⁴ Ijf, Pojmovnik javnih financija, Trošarine str. 6-8, dostupno na: <http://www.ijf.hr/trosarine/uvod.pdf> stranica posjećena 16.06.2016. g.

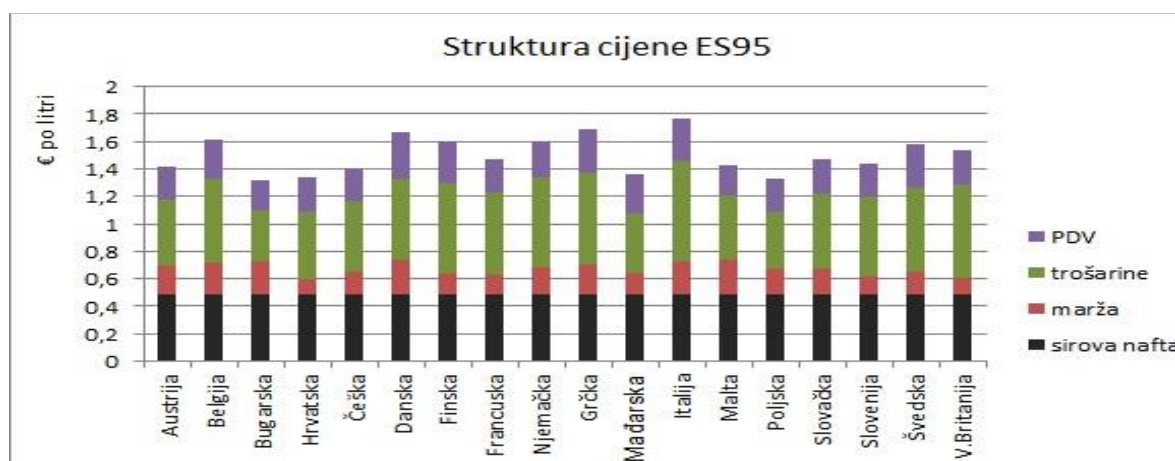
²⁵ Commission of the European communities: concerning the need to develop a co-ordinated strategy to improve the fight against fiscal fraud, Brussels, 31.5.2006.

Najviši udjeli trošarina na alkohol u harmoniziranim trošarinama zabilježeni su u Litvi (25,4%), Estoniji (23,8%), Finskoj (21,7%) i Velikoj Britaniji (21,3%), a najmanji u Luksemburgu (2,2%) i Italiji (2,5%). Udio prihoda od trošarina na alkohol u ukupnim prihodima od trošarina u Hrvatskoj nešto je niži od europskog prosjeka i iznosi 8,1%, a također je značajno niži od duhanskih proizvoda (33,8%) i energenata (58,1%).

Slika 5. Struktura prihoda od harmoniziranih trošarina zemalja EU-27 i Hrvatske 2011.

Izvor: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/newsletter/76.pdf> stranica posjećena 8. 06. 2016. g.

Slika 6. Struktura cijena ES95 2012.g.

Izvor: <https://monopolizam.wordpress.com/2013/10/31/cijena-benzina-u-zadnjih-godinu-dana/> stranica posjećena 20. 06. 2016. g.

Može se vidjeti da su cijene naftnih derivata u velikoj mjeri povećanje djelovanjem PDV-a (oko 0,3E) te trošarina (oko 0,5; 0,6E).

3.3. Ciljevi oporezivanja

Kako je već od prije poznato EU ne ubire poreze već to čini svaka pojedina članica na državnoj razini. Ipak EU se pojavljuje kao značajan faktor u vidi postavljanja ciljeva oporezivanja kojem trebaju težiti sve zemlje članice. S obzirom na mnogobrojne ciljeve koji se žele postići ciljeve oporezivanja najlakše se može podijeliti na²⁶:

- **Fiskalni ciljevi oporezivanja** - postoje onda kada država uvodi poreze isključivo da bi se njihovom primjenom prikupila financijska sredstva koja su potrebna za financiranje javnih rashoda vezanih za podmirivanje javnih potreba.
- **Nefiskalni ciljevi oporezivanja** - postoje onda kada država pomoću poreza djeluje na ekonomsku politiku, reguliranja domaće potrošnje, stabilnost cijena, rast privredne aktivnosti i zaposlenosti, energija, ekologija, uravnoteženje platne bilance, stimulacija poduzetništva, podrška izvozu/uvozu, rješavanje socijalnih problema, zaštita siromašnih.

Europska unija ima za cilj harmonizaciju poreza u sklopu zajedničke porezne politike. Na harmonizaciju se može gledati kao na temeljni cilj oporezivanja EU, ona u sebi obuhvaća postizanje mnogobrojnih ciljeva, a najviše se ističu sprječavanje dvostrukog oporezivanja i stabilnost unutarnjeg tržišta te uspostavljanje jednostavnog i modernog sustava PDV-a. U zadnjem periodu sve se više pažnje pridaje i većem doprinosu poreza nefiskalnim ciljevima u svrhu stvaranja veće jednakosti unutar same Unije.

Problem dvostrukog oporezivanja pokušava se riješiti promjenama i usklađivanjem stopa PDV-a na razinu od 15%. Uz to zagovara se i uvođenje konsolidirane zajedničke osnovice poreza na dobit (CCCTB). To bi trgovačkim društvima omogućilo djelovanje u EU uz primjenu jednostavnog skupa pravila za izračunavanje oporezive dobiti. Uvođenje takve osnovice znatno bi pojednostavnilo djelovanje poduzetnika u više od jedne države EU-a. CCCTB bi, mogao poslužiti i kao moćan alat za suzbijanje izbjegavanja porezne obveze. Takva stopa bi povećala učinkovitost unutarnjeg tržišta i tržišnu interakciju između kompanija u različitim zemljama članicama.²⁷

²⁶ Asistent dostupno na: <http://www.asistent.me/poreziosnove.html> stranica posjećena 29. 07. 2016. g.

²⁷ Prof. dr. sc. Nikola Mijatović : Oporezivanje u Europskoj uniji: promicanje unutarnjeg tržišta i ekonomskog rasta dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2015/4/mijatovic.pdf> stranica posjećena 06. 08. 2016. g.

Trošarine u svojoj osnovi pune proračun, a uz to ostvaruju ogromne učinke na nefiskalne ciljeve koji se očituju u: ograničavanju potrošnje pojedinih proizvoda, ublažavanju zagađenja, obeshrabrivanju potrošnje, pojednostavljivanju poreznog sustava, poticanju pojedinih djelatnosti. Trošarine kao jedan od poreznih oblika u velikoj su mjeri kontrolirani od strane EU, koja preko njih ne utječe samo na potrošnju proizvoda, već posredno i na zdravlje stanovništva (trošarine na alkohol, duhan), okoliš, upotrebu čistih energetske izvora itd. Trošarinama na energente se pridonosi poboljšanju energetske učinkovitosti i potiče se stvaranje novih čistih izvora energije. Ekološki porezi su primarno orijentirani ka nefiskalnim ciljevima, jer su bazirani na održavanje kvalitete života, ali i očuvanja prirode posebice voda i šuma koje su uvelike iskorištene i ugrožene od strane mnogih gospodarskih djelatnosti kao sirovina u proizvodnji.

Cilj EU je povećati javne prihode, a priliku za to vidi u uvođenju zajedničkih poreza za financijski sektor kako bi se vratio barem dio novca potrošen u sanaciji banaka tijekom krize. Bez obzira na manjak harmonizacije, dolazi do smanjenja najviših stopa poreza na dohodak pa se čak i neke članice EU odlučuju za samo jednu stopu poreza na dohodak. Cilj toga je prvenstveno osiguravanje veće konkurentnosti domaćeg gospodarstva na zajedničkom tržištu. Najveći utjecaj na visinu ovih poreza ima stupanj gospodarske razvijenosti što znači da relativno bogatije zemlje imaju veće stope poreza na dohodak u najvišem dohodovnom razredu. Velika stopa koči gospodarski razvoj i odbija visoko profitne djelatnosti. EU nastoji povećati značaj poreza na imovinu i nekretnine, jer ih je teško izbjeći i predstavljaju stabilan mali prihod države za razliku od poreza na dobit koji se lakše prikuplja, ali i lakše izbjegava. Porezi na nekretnine koji su uvedeni u dosta zemlja primarno bi trebali pridonijeti punjenju proračuna, jer postoji veliki broj pojedinaca koji posjeduju više od jedne nekretnine i s obzirom na to plaćaju progresivne stope ovog poreza.

Porezi u svojoj osnovi pune državne proračune i osiguravaju normalno funkcioniranje državnog aparata. Ipak, potrebno je naglasiti da nisu svi porezi u punoj mjeri orijentirani samo na fiskalni cilj prikupljanja novca već da se neki puno više bave postizanjem nefiskalnih ciljeva. Porezi poput poreza na nekretnine, poreza na imovinu i na vlasništvo služe za prikupljanje sredstava državnog proračuna jer se neće lako izbjeći čime su oni orijentirani prema fiskalnim ciljevima. Uz to ovi porezi teže i prema nefiskalnim ciljevima, jer njihovim prikupljanjem država nastoji ostvariti bolju redistribuciju poreznog opterećenja na način da se više oporezuju oni koji posjeduju veći broj nekretnina, a samim tim imaju i veće bogatstvo. Također mogu djelovati i kao stimulator aktiviranja eventualno neiskorištene imovine.

PDV osigurava sredstva za proračun u velikoj mjeri zbog ogromnog broja proizvoda koji mu podliježu i stoga je čisti primjer fiskalnog cilja te u većini zemalja puni više od pola proračuna. No ipak, ovaj porez obuhvaća tri stope 25%, 13% , 5% i time ostvaruje socijalni učinak na stanovništvo što predstavlja nefiskalni cilj. Socijalni utjecaj se ostvaruje preko utjecaja na potrošnju građana oporezujući određene proizvode po nižim stopama što onda djeluje na njihovu kupovnu moć i potražnju za tim proizvodima. Egzistencijalni proizvodi podliježu stopi od 5% (kruh, mlijeko, knjige, lijekovi...) U konačnici može se zaključiti da je PDV orijentiran najviše fiskalnim ciljevima uz nefiskalne utjecaje na reguliranja domaće potrošnje, stabilnost cijena, rast privredne aktivnost. Porezom na financijski sektor koji u današnjem svijetu ima sve veći značaj, države nastoje povećati svoje prihode jer taj sektor upravlja velikim novčanim iznosima čijim oporezivanjem se mogu lako i brzo prikupiti sredstva, da li oporezivanjem transakcija ili nekog drugog oblika poslovanja tog sektora. Stoga su ovakvi porezi direktno fiskalno orijentirani.

Porez na dobit primarno ima fiskalni učinak jer zbog velikog broja tvrtki u svakoj zemlji država ubire značajne količine novca za svoj proračun. Uz to ima i nefiskalnu ulogu kroz utjecaj na gospodarski razvoj i konkurentnost preko poduzeća. Što je veća stopa poreza na dobit to poduzeća raspolažu sa manje sredstava za daljnje ulaganje. Porezom na dohodak država utječe na potrošnju svojih građana što se svrstava u nefiskalni cilj oporezivanja, a ujedno se ovim porezom kroz promjenu osnovice omogućava poboljšanje ili pogoršanje životnog standarda. Također ovim porezom se utječe i na bolju redistribuciju poreznog opterećenja primjenom progresivnih stopa, povećanjem osnovice i slično. Ovaj porez također zbog velikog broja dohodaka koje oporezuje predstavlja i porez koji zadovoljava fiskalni cilj oporezivanja, jer puni proračun u značajnom iznosu u svakoj zemlji. Utjecaj na rad ovi porezi ostvaruju kroz davanje olakšica za određene skupine stanovnika, olakšicama za poslodavce. Trošarine u zadnjih desetak godine poprimaju sve veći značaj, zbog sve više proizvoda koji se oporezuju putem njih pa bi se moglo reći da su one podjednako orijentirane ka fiskalnim i nefiskalnim ciljevima. Unutar EU značajnu su porasli utjecaji ekoloških proreza, poreza na energente, prirodne resurse, motorna vozila, električnu energiju koji su svi redom okrenuti ostvarenju nefiskalnih ciljeva, iako doprinose i ostvarivanju proračunskih prihoda. Utjecaji se ostvaruju kako kroz davanje većih nameta za prljave energente (nafta, nuklearna energija), preveliku količinu ispušnih plinova motornih vozila, prijevoz, iskorištavanje prirodnih resursa, zagađenje okoliša, tako i kroz oslobođenja i niže stope za one koji se koriste boljim energentima, prometalima itd.

4. ANALIZA DJELOVANJA POREZNE POLITIKE NA NEFISKALNE CILJEVE

Ovom analizom se nastoji pobliže proanalizirati utjecaje porezne politike EU na rad, vlasništvo, okoliš, energiju, potrošnju, socijalne uvjete u određenim zemljama članicama kao što su : Njemačka, Švedska, Mađarska i Hrvatska. Razloga odabira ovih zemalja ogleda se u tome što autor smatra da Njemačka kao lider treba predstavljati nešto čemu svaka članica treba stremiti, a uz nju treba usporediti i Švedsku koja je predstavnik skandinavskih zemalja u kojima je kvaliteta života na visokoj razini. Mađarska je odabrana kao neki faktor usporedbe s Hrvatskom zbog susjedskih veza i donekle slične razvijenosti.

4.1. Njemačka

Opće gledano omjer Njemačkih poreza prema BDP-u ubrajajući i socijalne doprinose u 2011. g. je iznosio 38,7%, što je nešto ispod prosjeka unutar EU-27 od 38,8%. Uz to taj omjer je značajnije manji u odnosu na druge velike članice Francuska (43,9%) i Italija (42,5%). Takve promjene ostvarene su značajnim reformama poreznog sustava. Primitcima najviše doprinose socijalna davanja sa 40%, dok izravni porezi čine nekih 30%, a indirektni 29,8%, gdje su dva potonja ispod prosjeka EU. Veliki doprinosi od socijalnih davanja od kojih se gotovo polovica odnosno (41,5%) usmjerava prema institucijama zaduženim za pružanje socijalne sigurnosti i pomoći direktno pokazuju stanovništvu da takvi veći nameti daju rezultate u vidu poboljšanja standarda stanovništva.

Oporezivanje potrošnje kao postotak BDP-a nalazi se nešto ispod prosjeka (11.2%) s 10,9%. Na potrošnju je zadnjih nekoliko godina najviše djelovala promjena poreza na dodanu vrijednost, koji je porastao sa 14% na 19% od siječnja 2007. g. i to prvenstveno na određene proizvode egzotično voće, mlijeko, govedinu, putovanja itd.. No, ipak također je odlučeno i da će doći do reduciranja tih stopa za hranu kupljenu na bonove radi visoke socijalne osviještenosti države, javni prijevoz, knjige, hotele, pansione. Osim ovim porezom na potrošnju određenih proizvoda manje učinke su imale i trošarine koje se nisu previše mijenjale ili su ostale iste.

Time se prvenstveno misli na trošarine za pivo (0.787 € po hl neobrađene mase) i pjenušava vina (od 82 €-136 € po hl) koje se nisu mijenjale značajno te ne prelaze stopu od 8,5%.²⁸

Do 2011. g. trošarine na duhan i duhanske proizvode nisu predstavljale neke značajne namete: cigarete (82,7 € na 1000 kom.) i duhan (34.6 € po kg), no promjenom zakona o slobodi pušenja na javnim mjestima kao i sve većim angažmanom i lobijem svjetske zdravstvene organizacije, Njemačka je povećala ove trošarina za cigarete za nekih 120% pa danas iznose 90,8 € na 1000 kom. te duhan za nekih 8% na 41.6 € po kg.

Rad, odnosno oporezivanje pojedinaca koji rade u razdoblju prije 2013. godine bilo je relativno veliko i zauzimalo je deseto mjesto u Uniji. No, reformama 2013. g. dolazi do smanjenja poreznog tereta radi povećanja osnovice poreza na dohodak sa 8 130 € na 8 354 € od siječnja 2014.godine. Uz to najveća stopa ovog poreza od 45% obračunava se za dohotke veće od 250 730 € naspram prijašnjih 250 000 €. Kako bi rasteretili i poticali obitelji i parove na to da se zapošljavaju određeno je da ukoliko žive zajedno, plaćaju ovaj porez na samo pola od njihovog kombiniranog dohotka. Također kako bi se potaknulo dodatno zapošljavanje radnika u primarnom sektoru (agrikultura, šumarstvo) te djelatnosti se izuzimaju iz poreza na trgovinu.

Socijalne doprinose za mirovine (18,9%), nezaposlenost (3,0%), brigu za starije (2,05%) podijeljeno plaćaju poslodavci i zaposlenici, dok zaposleni bez djece plaćaju još dodatnih 0,25% za brigu o starijima. Izdatci za zdravstveno iznose 15,5% (poslodavci 7,3%, zaposleni 8,2%).

Utjecaj porezne politike na okoliš se najviše ostvaruje putem raznih poreza na energiju i energente, gdje se prvenstveno i najviše oporezuju fosilna goriva i štetne emisije automobila, uz naravno i električnu energiju i malo manje obnovljive izvore energije. Time se postiže veća zaštita okoliša kojoj najviše štete izgaranja fosilnih goriva koja emitiraju CO₂. 2006. g. Njemačka je uvela oporezivanje ugljena, lignita, koksa i sustavno ih povećava svakih nekoliko godina za 1-2%. Od 2007. g. do danas po litri benzina naplaćuje se 85 centi nameta, čime se nastoji destimulirati potrošnja goriva i stimulirati korištenje javnog prijevoza, koji plaća manje poreze za mineralna ulja i korištenje prirodnog plina i električne energije. Potiče se korištenje obnovljivih izvora u stvaranju električne energije koja se koristi u industriji, kroz izuzeće takve energije od poreza na električnu energiju (1,142 centa/kWh), kojim podliježe električna energija stvorena u termo ili nuklearnim elektranama.

²⁸ European Union, (2013): Taxation trends in the European Union, Eurostat, Belgija, str. 84-87.

Također, prirodni plin je oslobođen oporezivanja od 9 centi/l sve do 2020. godine. Značaj željeznica u Njemačkoj je dosta velik pa je vlada kroz smanjenje poreza na električnu energiju za sistem željeznica od nekih 56% (60,3 centa) olakšala njen daljnji razvoj i spriječila rast cijena karata.²⁹

4.2. Švedska

Odnos poreza prema BDP-u iznosi 44,3% što je drugi najveći level oporezivanja u EU odmah nakon Danske. Švedski porezni sustav se tradicionalno više oslanja na izravne poreze oko 42,2% uz konstantni rast indirektnih koji danas iznose 41% prihoda. Suprotno tome socijalni doprinosi iznose svega 6,5%. Većina poreznih prihoda se prikuplja na državnoj razini 58,8% što uvelike premašuje prosjek EU-27 (49,1%).

Porez na rad u odnosu na BDP je najveći u EU sa svojih 25,7%. Uzrok tome je veliki udio socijalnih doprinosa u ovim porezima, gotovo pola. Tu se ubrajaju doprinosi za: mirovine, preživljavanje, bolest, roditelje, ozljede na radu, nezaposlenost koje plaća poslodavac u iznosu od 31,42% od bruto plaća. Radnici plaćaju još dodatnih 7% za gore navedene doprinose ukoliko ima je plaća veća od 50 625 € godišnje. Kako bi se potaklo samozapošljavanje od 2010.g. smanjeni su socijalni doprinosi za mlade od 18-26 god. kao i one samo zaposlene u tom rasponu na 5%. Ovi doprinosi velikim dijelom uz navedeno koriste se i u stimuliranju inovacija, kvalitete kako bi se opstalo na intenzivnom globalnom tržištu.

Standardna stopa PDV-a iznosi 25% i primjenjuje se na 85% proizvoda. Ipak, stopa od 12% se koristi kod hrane i usluga povezanih sa turizmom, dok se stopa od 6% primjenjuje na domaće novine, transport ljudi i skijaške žičare, kina, cirkus, koncerte. Najveći utjecaj ovih poreza na socijalno stanje tj. potrošnju određenih usluga se vidi u zdravstvu, stomatologiji, obrazovanju, bankarstvu, sportskim djelatnostima koje su oslobođene plaćanja PDV-a. Uz to lijekovi na recept i zlato za investicije su također oslobođeni. Država nastoji povećati i turistički značaj kroz naplatu PDV-a od 12% za catering usluge i restorane, čime se još želi potaknuti i zapošljavanje u ovim djelatnostima za koje postoji manje zanimanje stanovništva.

²⁹ Knigge, M., Görlach B., Effects of Germany's Ecological Tax Reforms on the Environment, Employment and Technological Innovation, 2005.

Do 2008.g. vlasništvo je bilo oporezivano lokalno taksama, no nakon toga se uvodi porez na nekretnine na razini države koji se kreće oko minimalno 0,75% vrijednosti nekretnine, koje su izgrađene prije 2008.g.. Sve novoizgrađene jedinice su prvih 5 godina oslobođene plaćanja poreza, a ostalih pet godina plaćaju samo polovičnu stopu. Time država nastoji stimulirati izgradnju novih kako stambenih tako i gospodarskih građevine i veći razvoj ruralnijih dijelova u kojima se plaća čak i niža stopa.

Porezi na okoliš prvenstveno su orijentirani na oporezivanje električne energije sa 5,7% i to za energiju koja nastaje iz takozvanih prljavih elektrana, dok se obnovljivi izvori te struja dobivena iz korištenja hidro izvora isključuje iz ovakvog oporezivanja.

4.3. Mađarska

S obzirom na gospodarsko stanje Mađarske može se reći da je odnos poreza prema BDP-u vrlo visok sa svojih 37%. Nakon reformi poreznog sustava 2010.g. naveliko su se promijenili načini oporezivanja. Tako je progresivni porez na dohodak zamijenjen stopom od 16%, koja se ne odnosi samo na dohodak već i na prihod od prodaje nekretnina, dividende, kamate. Ona se pak u manjem postotku obračunava obiteljima sa najmanje troje djece kojima je podignuta osnovica. PDV je 2012.g. povećan na 27% čime se utjecalo na smanjenje potrošnje proizvoda koji su obuhvaćeni ovom stopom, no pridonijelo se povećanju potrošnje proizvoda kao što su mlijeko, mliječni proizvodi, kruh, pekarski proizvodi kojim je stopa smanjena na 18%. Oni su većinom proizvedeni od strane domaće industrije posebno mliječne industrije koja je značajna.

Može se reći da se najveći učinak ostvario na rad i zapošljavanje određenih demografskih skupina uvođenjem akta „Zaštita zaposlenja“ iz 2013.g. koji uključuje potpuno isključenje porez na socijalne doprinose sve do visine mjesečne plaće od 100 000 HUF za grupe zaposlenika kao što su: mlađi od 25, stariji od 55, osnovna zanimanja (čistači, domari, kuhari itd.), dugo nezaposleni, žene koje se vraćaju sa porodiljinog dopusta te osobe koje se tek zapošljavaju.

Porezi koji utječu na okoliš predstavljaju 2,5% BDP-a i prvenstveno su orijentirani na energiju i transportno gorivo. Prema tome, 2009.g. je uvedena stopa od 8% za opskrbitelje energije koja je do danas narasla na 31% te se proširila na telekomunikacije i infrastrukturu za opskrbu el. energije. To sve s ciljem zaštite stanovništva od ne-konkurentskih cijena i poticanja izgradnje efikasnije i nove infrastrukture za stvaranje i prijenos energije.

Uz to 2013. g. se uvode i dodatni porezi na cjevovode i druge komunalne usluge da se izvrši pritisak na kompanije da ih pravovremenu saniraju kako se ne bi ponovila nesreća iz tvornice aluminijske 2010. g. koja je uništila okoliš upravo zbog zanemarivanja održavanja. Također uveden je i porez na kapacitet motornih vozila kompanija koji ovisi o performansama i utjecaju na okoliš pa se s obzirom na veličinu voznog parka naplaćuje od 7 700 - 44 000 HUF mjesečno. Sustavi grijanja u gradovima su prešli na korištenje zemnog plina čime su postali čišći za okoliš, a i građani plaćaju manji PDV na te usluge koji je iznosio 18%, a sada svega 5%.

Reformama su još uvedeni i porezi na kulturu čime se želi poboljšati kvaliteta kulturne ponude kroz uvođenje poreza na pornografske sadržaje iz 2012. godine. Na zdravlje se nastoji utjecati kroz porez na nezdravu hranu kako bi se smanjila njena potrošnja. Da bi se rasteretio socijalni sustav 2013.g. uvedeni su i veći porezi na kockarske dobitke.³⁰

4.4. Hrvatska

Hrvatska je uvela zakon koji se odnosi na potrošnju alkohola, prirodnih i specijalnih vina, piva te bezalkoholnih pića koja se prodaju u ugostiteljskim objektima. Ovaj porez vezan je uz jedinice lokalne uprave koje ga mogu propisivati do visine od 3%. Uz PDV od ovih poreza su izuzeti hrana i napitci pripremljeni u objektima koji plaćaju samo PDV. Uz to PDV na te proizvode se plaća u visini od 13%, dok se na alkohol zaračunava stopa od 25%. Kroz PDV Hrvatska također utječe i na potrošnju ostalih usluga i dobara kroz razrede naplate od 13%, 25% i 5% kojim se potrošači mogu destimirati da kupuju određene proizvode, jer im cijena poraste uslijed prijelaza iz manjeg u veći razred. Putem poreza na dohodak i njegove stope od 12%, 25% i 40% država utječe na povećanje ili smanjenje kupovne moći tj. potrošnje. jer izravno smanjuje raspoloživi dohodak svojih građana.

³⁰ European Union, (2013): Taxation trends in the European Union, Eurostat, Belgija, str. 93-95.

Najveći pomaci ulaskom u EU ostvareni su u pogledu ekoloških i energetske poreza koji se osim na to odražavaju i na poduzeća te industriju. Najviše pažnje se pridaje oporezivanju emisije CO₂ prema razredima EURO 1,2,3,4 gdje u svakom razredu stopa oporezivanja raste progresivno od 1% do 5% ovisno o pogonskom gorivu i da li se prelaze dozvoljene emisije od 85g/km za dizel ili preko 120g/km za benzin, čime su ovi parametri čak i manji nego u drugim članicama, a plaćaju se prilikom svakog tehničkog pregleda vozila. Uz to naplaćuju se posebni porez za motorna vozila koji se računa pri kupnji novog vozila iz njegove vrijednosti na temelju specifikacija proizvođača o emisiji CO₂.

U zadnje vrijeme također se i vodi diskusija o uvođenju poreza na prirodne resurse, posebno eksploataciju nafte, koja može zagađivati okoliš i uništiti turizam. Zbog loše reakcije javnosti na istraživanja taj proces je trenutno u mirovanju. Trošarine za električnu energiju su usklađene s EU i za poslovne subjekte iznose 3,75 kn/MWh, a neposlovne 7,5 kn/MWh. Također avionski prijevoz je ulaskom u EU dosta pogođen rastom trošarina na kerozin koje su porasle na 2660 kn/1000 l što može dovesti do smanjenja konkurentnosti državnog avioprijevoznika, posebno dolaskom nisko-tarifnih kompanija na globalizirano tržište.

Za punjenje proračuna država je ulaskom u EU odlučila koristiti se trošarinama na duhanske proizvode koji se kreću u rasponu od 230kn/1000 kom. za cigarete i 600kn/1000 kom. za cigarete za duhan oko 550kn/kg. Na primjeru Mađarske uvedeni su i porezi za igara na sreću koji se plaćaju progresivno od 10% do 20% ovisno o dobitku.³¹

U zadnjem periodu razmišlja se i o uvođenju poreza na vlasništvo nekretnina koje su do sad bile uvelike oslobođene istoga, a predstavljaju jako veliko područje za potencijalno povećanje prihoda posebno zbog sve više stranaca koji posjeduju i po nekoliko nekretnina u kojima ne žive. S obzirom na to mogu naplaćivati veće stope, ovaj vid poreza može doprinijeti socijalnom boljitku te smanjenju određenih socijalnih doprinosa koje plaćaju građani i poslodavci. Ove poreze trebalo bi urediti na primjeru Slovenije gdje se kuće i stanovi oporezuju stopom od 0,15% vrijednosti nekretnine, ako se živi u njoj, a ako se iznajmljuje ili se ne živi u njoj 0,5%. Ukoliko se posjeduju nekretnine vrijednosti veće od 500 000 eura plaćaju se stope od 0,5% i 0,75%.

³¹ Prilagodba autora na temelju: Ijf, Porezi, dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/porezi.pdf> stranica posjećena 18. 06. 2016. g.

Bitno je naglasiti da se ovakvim porezima trebaju izuzeti socijalni slučajevi i invalidi da im se omogući plaćanje manjih stopa za 30-50 % te da se uz to uvede i ovaj porez za nekretnine, zemljišta u industriju posebno za industrije koje iskorištavaju prirodne resurse (šume). Na primjeru Slovenije Hrvatska planira uvesti stopu na stanove i kuće od 0,1% na tržišnu vrijednost koju procjenjuju nadležna tijela i time se može uzrokovati smanjenje vrijednosti nekretnina što direktno šteti imovinskom stanju vlasnika.

4.5. Komparacija članica prema načelima i ciljevima

Svaka od gore navedenih članica EU bolje ili lošije zadovoljava porezna načela definirana od strane Wagnera pa se u skladu s tim i kvaliteta te učinkovitost njihovih poreznih sustava značajno razlikuje.

Financijsko načelo je definitivno kvalitetnije zadovoljeno u Njemačkoj i Švedskoj koje zbog svog visokog standarda imaju mogućnost naplate većih poreznih nameta čime osiguravaju dovoljnu količinu prihoda za pokriće državnih rashoda bez potrebe za prevelikim zaduživanjem. No usprkos tome još uvijek imaju dovoljno elastičan porezni sustav da čak i u uvjetima krize porezi osiguravaju stabilno pokriće državnih rashoda. Mađarska iako ima visoke porezne namete u usporedbi sa BDP-om ne uspijeva u potpunosti zadovoljiti ovo načelo jer preveliki državni rashodi zahtijevaju pokriće i iz drugih izvora. Hrvatska ulaskom u EU bolje zadovoljava ovo načelo nego je prije bio slučaj, a razlog tome je uvođenje dodatnih poreza (poreza po odbitku na kamate na štedni račun po stopi od 12%, uskoro porez na nekretnine, igre na sreću (10%) i za dobitke do 750 kn, , veće trošarine na duhan, gorivo te porez na kapitalnu dobit (12%) koji više pune proračun i omogućuju veću elastičnost).

Kroz ovaj rad se možda najbolje može vidjeti način zadovoljenja gospodarskog načela, jer svaka od članica uspijeva porezima u velikoj mjeri utjecati na potrošnju i indirektno na proizvodnju, a time i na gospodarstvo u cjelini. Povećanjem PDV-a i uvođenjem trošarina na egzotične proizvode smanjena je potrošnja građana kao i proizvodnja duhana, alkohola, fosilnih goriva itd. no Njemačka je to učinila pametno povećavši određene doprinose i olakšice kako gospodarstvo ne bi doživjelo veliki šok.

Švedska ima visoku stopu PDV-a na većinu proizvoda što ih čini iznimno skupim, no ipak to ne sputava gospodarstvo radi usmjeravanja tih sredstava u poticanje inovacija i bržeg gospodarskog razvoja³² kako bi se konkuriralo zemljama kao što je Njemačka koja je još uvijek gospodarski razvijenija. Hrvatska zajedno sa Mađarskom nema gospodarstvo koje ima značajnu ulogu na svjetskom tržištu pa su utjecaji poreza na rast i napredak gospodarstva većinom negativni.

Negativni utjecaji se prvenstveno ostvaruje povećanjem trošarina, promjenama PDV-a, poreza na dohodak koji smanjuju kupovnu moć stanovništva koja je ionako slaba i sputavaju postojeće proizvođače u opstanku jer ne mogu spustiti cijenu i postati konkurentniji. Samim time poduzeća ne zarađuju dovoljno da bi ulagala u svoj razvoj i povećanje proizvodnje te se probijala dalje na vanjska tržišta i pridonosile većem rastu gospodarstva. Ipak Hrvatska je ostvarila dobar napredak u oporezivanju turističkih usluga i djelatnosti koje su bitna grana gospodarstva, a Mađarska je omogućila veću potrošnju i proizvodnju svojih domaćih mliječnih i poljoprivrednih proizvoda.

Visoko razvijene zemlje kao što je poznato uvijek dobro brinu za socijalno stanje svojih stanovnika i tu se uvijek kao vodič dobrog zadovoljavanja socijalnog načela ističe Skandinavija u ovom slučaju Švedska koja velikim socijalnim davanjima i reformama osnovica za obračun poreza štiti svoje stanovnike te kroz plasiranje poreznih prihoda u zdravstvo, obrazovanje pruža bolju budućnost, ali i brigu za sve dobne skupine. Njemačka najviše socijalno pomaže svoje stanovništvo kroz osiguranje boljih radnih uvjeta i progresivno oporezivanje dohotka, ali i kroz poticanje mladih na zajednički život kroz oslobađanje od poreza te kroz bolju podjelu doprinosa između radnika i poslodavaca. Mađari socijalno najviše napretka ostvaruju kroz zaštitu zaposlenja čime omogućavaju manja porezna davanja određenim skupinama koje na taj način lakše pronalaze posao i smanjuju socijalni teret države. Hrvatska dosta kvalitetno brine o socijalnom položaju svojih građana i kroz progresivne stope štiti siromašnije građanstvo te doprinosima osigurava besplatnu ili jeftinu zdravstvenu zaštitu u usporedbi s ostatkom EU.

³² Zbog visoke stope PDV-a prikuplja se dosta novca, od kojeg se značajan dio usmjerava u inovacije i obrazovanje, te se time postavljaju temelji i poticaji stvaranju bolje radne snage, tehnologije, načina proizvodnje i gospodarstvu ima priliku ostvariti brži razvoj.

Moglo bi se reći da je tehničko načelo visoko zadovoljeno unutar EU radi sve bolje informiranosti i dijeljenja informacija među članicama koje uče jedan od druge i vode se principima boljih i kvalitetnijih poreznih sustava. Ujedno EU zakonski zahtjeva i uređuje pravilnu regulaciju i naplatu poreza koji danas imaju veću ulogu nego ikad.

U konačnici svaka od gore navedenih članica ima različite ciljeve koje želi postići oporezivanjem. Njemačka teži poticanju rasta svojeg gospodarstva uz kvalitetnu socijalnu brigu te baziranje na što većoj ekološkoj i energetskej učinkovitosti. Švedska želi ostvariti svoje ciljeve u pogledu stvaranja što kvalitetnijeg životnog standarda za svoje stanovništvo i razvoj ruralnijih dijelova zemlje.

Mađarska zbog posljedica krize svoje ciljeve orijentira ka smanjenju nezaposlenosti preko poticanja i zaštite domaćih proizvoda i proizvođača te rasterećenju državnog proračuna. Temeljni cilj Hrvatske porezne politike je uvijek gospodarski napredak, ali u pozadini tog se sve više bavi zaštitom i povećanjem svojih energetskej potencijala kao zalogom za budućnost te poboljšanjem uvjeta za radnike i poslodavce kroz poticanje izvoza domaćih proizvoda.

5. ZAKLJUČAK

Kroz ovaj rad uvidjelo se da porezna politika EU od svog nastanka pa sve do današnjih vremena više pažnje pridaje kontroli neizravnih nego izravnih poreza, no bez obzira na to oba oblika poreza imaju značajan utjecaj na nefiskalne ciljeve koji su istraženi ovim radom.

Proces harmonizacije tek hvata svoj zamah, jer svaka pojedina članica teži tome da svoje porezne sustave formira na temelju određenih prednosti koje posjeduje, kao što su veći dohodci u zemlji, više prirodnih resursa, visoka potrošnja, jer na temelju njih mogu prikupiti veće količine prihoda za podmirenje javnih obveza. Zato su porezi osnovni i najvažniji izvor prihoda svake države. Članice EU najviše djeluju na izravne poreze jer su oni u potpunosti pod njihovom kontrolom i u manje razvijenim zemljama predstavljaju najvažnije državne prinose zbog lakoće svog prikupljanja te velikih stopa koje nameću.

Najveći pomak unutar porezne politike vidljiv je kroz neizravne poreze, jer je EU svojim regulativama i postavljenim temeljima za takve poreze uspjela dovesti do toga da članice počnu pridavati više pažnje tom vidu poreza i na taj način počnu pridonositi ne samo gospodarskim i fiskalnim ciljevima veći i nefiskalnim ciljevima od kojih su neki istaknuti u ovom radu.

Kroz analizu ovih nekoliko članica EU, od kojih svaka prema mišljenju autora predstavlja člana određene razine razvoja u EU, može se vidjeti da postoje različiti utjecaji poreza na nefiskalne ciljeve kod različito razvijena gospodarstava. Nefiskalni ciljevi su podložni utjecaju izravnih i neizravnih ciljeva u gotovo jednakoj mjeri. Razvijenije zemlje ostvaruju veće utjecaje na radnu snagu te dohotke stanovništva jer im jačina gospodarstva i visoki prihodi građana i poduzeća to omogućuju. Prikupljena sredstva se najviše koriste za poboljšanje socijalnog standarda i kvalitete života.

Zemlje koje su manje razvijene također dosta oporezuju svoje stanovništvo i proizvode, no u novije vrijeme radi reformi i smjernica EU sve više pažnje pridaje porezima na okoliš, energente, prirodne resurse kojim takve zemlje obiluju baš radi manje ekonomske i industrijske razvijenosti. Kako bi se ta sredstva eksploatirala države naplaćuju veće trošarine, poreze i time više pune državnu blagajnu.

Usprkos uvriježenom mišljenju da porezi kao fiskalni instrumenti najviše djeluju na gospodarstvo, ovim radom došlo se do zaključka da oni značajno djeluju i na nefiskalne ciljeve iako njihov utjecaj možda nije uvijek direktan. Indirektno se dosta nefiskalnih ciljeva može ograničiti u daljnjem razvoju ili se pak može potaknuti njihovo brže postizanje čak i malom promjenom određene stope poreza (poreza na potrošnju, trošarina, PDV-a, poreza na energente itd.)

Najveća prilika za daljnji rast utjecaja poreza na nefiskalne ciljeve vidi se kroz povećanje poreza na energente radi konstantnog rasta potražnje za njima. Tu se prvenstveno misli na električnu energiju dobivenu u takozvanim nečistim pogonima i trošarine za naftne derivate, koji za sobom vuku utjecaje na potrošnju određenih proizvoda, kako radi rasta transportnih troškova, tako i radi rasta troškova proizvodnje koji su vezani ili uz naftu ili uz električnu energiju.

Pored toga moguć je i značajan rast utjecaja poreza na vlasništvo, posebice u turističkim zemljama i onima koje su nedavno postale, ili će tek postati članicama EU. Otvaranjem tržišta nekretnina stranim državljanima dolazi do rasta potražnje, što proporcionalno vodi rastu cijena svih nekretnina na određenom tržištu. To izravno dovodi do rasta osnovice za poreze na imovinu, a time i do rasta prihoda države koji se mogu utrošiti na poboljšanje kvalitete javnih usluga ili smanjenja ostalih poreznih nameta za stanovništvo. Ovaj rad bi mogao poslužiti kao temelj za usporedbu efikasnosti utjecaja poreza na nefiskalne ciljeve danas i njihova utjecaja u budućnosti uslijed promjena gospodarskih ciklusa.

LITERATURA

1. Asistent dostupno na: <http://www.asistent.me/poreziosnove.html> stranica posjećena 29. 07. 2016. g.
2. Boeijen-Ostaszewska, O. (2011): European Tax Handbook
3. Commission of the European communities (2006): concerning the need to develop a co-ordinated strategy to improve the fight against fiscal fraud, Brussels, 31.5.2006.
4. Dražić, I. prema Jurković, P. (2002): "Javne financije", Masmedia, Zagreb.
5. Europa.eu, (2013), European Commission dostupno na:
http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm
6. Europski parlament: Izravno oporezivanje, dostupno na:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.11.2.html stranica posjećena 19. 06. 2016. g.
7. Europski parlament, (2014): Opća porezna politika dostupno na:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.11.1.html stranica posjećena 12. 06. 2016. g.
8. European Union, (2013): Taxation trends in the European Union, Eurostat, Belgija, str. 19-160., dostupno na: http://ec.europa.eu/index_hr.htm stranica posjećena 15. 12. 2015. g.
9. Eurostat, (2015): Statistike državnih financija, , http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics/hr
10. Ijf, Pojmovnik javnih financija, PDV dostupno na: Ijf, dostupno na:
<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnih-financija/15/porezi/279/porez-na-dodanu-vrijednost/280/> stranica posjećena 15. 06. 2016. g.
11. Ijf, Pojmovnik javnih financija, Porezi, dostupno na:
<http://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/pojmovnik-javnih-financija/15/porezi/279/porez-na-imo-vinu/286/> stranica posjećena 15. 06. 2016. g.
12. Ijf, Pojmovnik javnih financija, Trošarine dostupno na:
<http://www.ijf.hr/trosarine/uvod.pdf> stranica posjećena 16. 06. 2016. g.
13. Institut za javne financije, (2012): Hrvatski porezni sustav, dostupno na :
<http://www.ijf.hr/upload/files/file/porezi.pdf> stranica posjećena 18. 06. 2016. g

14. Joumard, I. (2002): Tax system in European Union countries, OECD Economic Studies No. 34, 2002/I, str. 92- 144.
15. Jutarnji list, (2016): Visoka stopa poreza na dohodak dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/biznis/enormno-visoka-40-postotna-stopa-poreza-na-dohodak-potice-iseljavanje/3749934/> stranica posjećena 14. 06. 2016. g.
16. Knigge, M., Görlach B. (2005): Effects of Germany's Ecological Tax Reforms on the Environment, Employment and Technological Innovation.
17. Manji porezi dostupno na : <http://www.manjiporezi.hr/zastolipa/> stranica posjećena 16. 06. 2016. g.
18. Mijatović, N.: Oporezivanje u Europskoj uniji: promicanje unutarnjeg tržišta i ekonomskog rasta dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2015/4/mijatovic.pdf> stranica posjećena 06. 08. 2016. g.
19. Mijatović, N. (2012): Rast poreznih stopa u europskoj uniji, dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2012/9/mijatovic.pdf> stranica posjećena 15. 06. 2012. g.
20. Nathan, R. i Birdzell, L. E.: Kako se zapad obogatio: Ekonomska preobrazba industrijskog svijeta prilagodio Korda, D., August Cesarec, Zagreb, 1993. godina.
21. Nikolić, N. (1999): Počela javnog financiranja, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, Split
22. Porezna uprava, Porezni sustav dostupno na: http://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Prirucnici_brosure/PorezniSustav_2012.pdf stranica posjećena 18. 06. 2016. g.
23. Porezna uprava, Vanjski poslovi EU dostupno na: http://www.porezna-uprava.hr/EU_Vanjski_poslovi/Stranice/%C5%A0to-za%C4%8Di-ulazak-u-EU.aspx#2 stranica posjećena 14. 06. 2016. g.
24. RIFIN dostupno na: <http://www.rifin.com/gosti-stranica/1181-porezna-politika-eu-kao-kao-ansa-i-ogranjenje-reforme-poreznog-sustava-hrvatske> stranica posjećena 15. 06. 2016. g.
25. Spajić, F.: "Porezni sustav u Hrvatskoj", Pula, 2000. godina, Simpozij računovođa i financijskih djelatnika, HZRiFD, Zagreb, 2000. Godina
26. Smith, A. (1776): The Wealth of Nations, Strahan, W. i Cadell, T., London

SAŽETAK

Analiziranjem podataka o poreznom sustavu EU i sustavima određenih zemalja članica obrađena je tematika utjecaja takvih poreza na nefiskalne ciljeve kroz prizmu nekoliko članica. Kroz upoznavanje sa vrstama i ciljevima oporezivanja dodatno je pojašnjen i definiran djelokrug poreza u EU i njihov utjecaj na rad, potrošnju, energiju, okoliš u četiri članice različitog stupnja socijalne i gospodarske razvijenosti. Zaključeno je da harmonizacija sustava još uvijek nije u potpunosti provedena te da porezne politike u članicama još bitno razlikuju u svom utjecaju na postavljene ciljeve. Značajno djelovanje se ostvaruje ne samo putem izravnih, već i neizravnih poreza ovisno o članici. Razvijenije članice kroz poreze najviše utječu na rad i očuvanje okoliša uz sve veći značaj poreza na energente. Manje razvijene članice sve više pažnje pridaju oporezivanju vlasništva, zaštiti okoliša i povećanju energetske nameta uz standardan utjecaj na potrošnju stanovništva.

Ključne riječi: Europska Unija, porezna politika, ciljevi oporezivanja.

SUMMARY

By analyzing data about EU tax system in general and tax systems of certain EU member states this research discussed the impact of such taxes on non-fiscal objectives through the prism of several EU member states. Through getting to know the types and objectives of taxation it's further clarified and defined the whole scope of taxes in EU and their impact on labor, consumption, energy, and environment in four member states with different levels of social and economic development. It was concluded that harmonization of the tax system is still not fully implemented, and that tax policies in the member states still considerably differ in their impact on the set goals. A significant effect is achieved not only by direct, but also indirect taxes depending on the state. More developed countries achieve more impact on work and environment through taxes with the growing importance of energy taxes. Less developed countries start to pay more and more attention to the taxation of property and protecting the environment with increasing energy taxes and withholding standard effect on the consumption of the population.

Key words: European Union, tax policy, objectives of taxation.